

STRATEGIE VOOR HET BEHEER VAN DE HONDENPOPULATIE IN HET BRUSSELS GEWEST

“Voor een harmonieuze en respectvolle integratie van de hond in onze samenleving”

ADVIES EN OPMERKINGEN VAN DE BRUSSELSE RAAD VOOR DIERENWELZIEN

Tekst van het voorstel van het kabinet Clerfayt, voorgelegd aan de Raad op 12/04/2024	Opmerkingen van de Brusselse Raad voor dierenwelzijn	
	Opmerkingen besproken tijdens de vergadering van 26/04/2024 (afstemming tussen de verschillende leden nodig)	Opmerkingen aangeleverd per e-mail, geen discussie nodig
Zie ook (dubbelklik om te openen): NOT_20240709_Kabi net_Clerfayt_Strategie	Algemene opmerkingen: (a) De structuur van de inleiding is een beetje verwarrend: ze bevat enkele herhalingen en het is niet duidelijk wat de boodschap van de inleiding precies is. (b) De Nederlandstalige tekst bevat heel wat formuleringen die niet vlot lezen of niet dezelfde nuances geven als de Franstalige tekst. Mogelijke verbeteringen zijn hier en daar aangeduid, maar daarbovenop wordt de hele tekst best nog eens nagelezen en aangepast door een “native speaker”.	
INLEIDING Honden zijn sociale dieren die heel dicht bij de mens staan. Volgens de DogID-database tellen de Brusselse gezinnen momenteel zowat 90.000 honden. Samen met katten zijn honden de populairste gezelschapsdieren. De laatste jaren is de plek van het dier binnen onze samenleving geëvolueerd net zoals de evolutie van de wetenschappelijke kennis zodat dit een belangrijk item is geworden voor burgers die ertoe willen bijdragen een samenleving op te bouwen die meer rekening houdt met levende wezens. De relatie tussen de hond en de mens is in de loop der tijd ook veranderd. Honden werden vroeger beschouwd als nutsdieren, maar vandaag zijn het volwaardige gezinsleden geworden.	In de eerste alinea dient ook vermeld te worden dat er nog veel niet-geïdentificeerde honden zijn (ook al is het moeilijk in te schatten hoeveel precies). Naast het feit dat er hierdoor niet 100% wordt voldaan aan de wetgeving en de nood om voor elke hond de link te kunnen maken naar de verantwoordelijke, betekent dit ook een gebrek aan gegevens die nuttig zouden zijn om het beleid verder te kunnen informeren.	

De relatie die mens en dier verenigt, omvat tal van weldaden voor beide partijen. Alleen al door hun aanwezigheid kunnen honden een positieve invloed hebben op het fysieke (hartritmerегeling, aansporing om naar buiten te gaan of aan lichaamsbeweging te doen), mentale (gezelschap, troost) en sociale welzijn (bevordert het contact met anderen) van mensen.		Het taalgebruik in de eerste zin van deze alinea kan simpeler, vooral in het Nederlands.
Door een hond op te vangen, verbindt de verantwoordelijke zich ertoe hem een leven te geven dat recht doet aan zijn noden en belangen. Wanneer het dierenwelzijn in acht genomen wordt, ontstaat een vertrouwensband en een verstandhouding tussen deze twee partijen. Honden kunnen eveneens diensten verlenen aan de mens. Op deze manier kunnen werk- en assistentiehonden echte bondgenoten zijn in het kader van het werk van de ordediensten of bij de begeleiding en emancipatie van mensen met een beperking of een ziekte. De positieve band tussen de hond en de mens moet noodzakelijkerwijze gepaard gaan met de verplichting en de verantwoordelijkheden in verband met de aandacht voor de eigen noden van de hond die variëren in functie van zijn ras, zijn leeftijd, zijn gedrag en zijn gezondheidstoestand. Het is dus van belang voor elke verantwoordelijke van een hond de verantwoordelijkheden en verplichtingen in verband met de opvang van zo'n dier correct te begrijpen om hem een gezond en gelukkig leven te waarborgen.		In de Nederlandstalige versie van de eerste zin van deze alinea dient de term “opvangen” vervangen te worden door “aanschaffen” of “verwelkomen” zodat het duidelijk wordt dat dit niet alleen van toepassing is op honden afkomstig uit asielen, maar ook vanuit commerciële handel.

Honden zijn levende wezens met gevoeligheid en sentiëntie, dit betekent dat naast hun vermogen om te lijden, dat wetenschappelijk niet meer bewezen moet worden, honden emoties voelen en hun omgeving en levenservaringen subjectief waarnemen waarbij ze de voorkeur geven aan positieve ervaringen. Net zoals mensen zijn ze op zoek naar een persoonlijke positieve ontwikkeling van hun vaardigheden.	Uit de eerste zin van deze alinea kan “naast hun vermogen om te lijden” geschrappt worden, omdat dit al vervat zit in de concepten van gevoeligheid en sentiëntie.	
Vrij in een huis leven, waardoor er een vrije keuze aan activiteiten mogelijk is, is de ideale manier om een hond te houden. Hij moet de mogelijkheid hebben om zich een- tot tweemaal per dag uit te leven en heeft dagelijks interactie en activiteiten nodig met mensen ¹ en soortgenoten indien deze geen tekenen van agressiviteit of angst vertonen ² . De bijzondere omstandigheden die gepaard gaan met het stedelijke karakter en de hoge bevolkingsdichtheid van het Brussels Gewest zijn elementen waarmee zowel de (potentiële) hondenbezitters als de overheid rekening moeten houden.	In deze alinea iets toevoegen over het belang van socialisatie om agressiviteit en angst te vermijden. De meest gevoelige periode voor socialisatie van honden ligt op jonge leeftijd, maar ook bij oudere honden die van eigenaar en/of leefomgeving veranderen, moet hier voldoende aandacht aan besteed worden.	
Naar schatting 7% van de Brusselse bevolking heeft een hond. Het is dus de verantwoordelijkheid van de overheid om het houden van deze honden te reguleren en hun welzijn te beschermen en te verbeteren. Dit moet met name worden bereikt door het aannemen van wetgeving die gericht is op de bescherming van dieren en hun welzijn.	Hoewel hun grootte niet in erg belangrijke mate of rechtstreeks de ethologische behoeften (waaronder hun nood aan ruimte) van honden bepaalt, heeft deze eigenschap toch een zekere invloed op hun effect op hun omgeving en bv. de interacties met andere gebruikers van de openbare ruimte.	Het percentage vermeld in de eerste zin van deze alinea is erg laag in vergelijking met het Belgische gemiddelde van +/- 30% van de huishoudens met een of meer honden. Het zou interessant zijn om te weten (vb. via een enquête of andere acties die in deze strategie kunnen worden voorgesteld) wat de redenen zijn voor dit lage percentage.

¹ Advies van de werkgroep “honden” van de Brusselse Raad van het dierenwelzijn van 29 maart 2019 over de minimumnormen voor het houden van dieren door privépersonen en onthaalgezinnen.

² Dogs (Canis Familiaris) in Companion Animal Care and Welfare: The UFAW Companion Animal Handbook, 1e uitg., Universities Federation for Animal Welfare, 2019, p.91.

Het is ook de verantwoordelijkheid van de overheid om na te denken over het beheer van het groeiende aantal honden in de stad. Gezien de krimpende ruimte als gevolg van de verstedelijking en gezien de noodzaak en de wens om tegemoet te komen aan de ethologische behoeften van honden, is het namelijk de plicht van de overheid om haar prioritaire actiepunten af te stemmen op deze tweeledige realiteit.	Vanuit dit oogpunt zou het interessant zijn om op zijn minst een schatting te hebben van het aandeel van verschillende rassen of categorieën van grootte binnen de Brusselse hondenpopulatie. Hierbij dient er wel rekening gehouden te worden met het feit dat (ondanks de wettelijke verplichting) niet alle Brusselse honden (correct) geregistreerd zijn in de Dog ID databank, en de mogelijkheid dat het aandeel van kleine en grote rassen verschilt tussen de hondenpopulaties die wel en niet geregistreerd zijn.	Verbieden huisbazen hondenbezitters om te huren, bijvoorbeeld? Of spelen er andere factoren mee? Afhankelijk van de resultaten zou beleid kunnen worden opgesteld dat rekening houdt met deze factoren.
De geldende wetgeving biedt reeds waarborgen om hun welzijn te beschermen maar er is een herziening van de wetgeving nodig om de minimumnormen om een dier te houden te preciseren en te versterken. Volgens de resultaten van de enquête “Geef ons uw stem” die in 2021 werd georganiseerd, meent 84% van de respondenten dat het Brussels Gewest haar wetgeving op het vlak van dierenwelzijn nog kan verbeteren, wat dan ook de beslissing van de Regering bevestigt om de wetgeving met betrekking tot de dierenbescherming en het dierenwelzijn te hervormen. Heden hebben de meeste klachten inzake verwaarlozing of dierenmishandeling in Brussel betrekking op feiten die werden gepleegd op honden.³		In de eerste zin van deze alinea verduidelijken dat het hier gaat om het welzijn van de honden. De argumentatie voor de strategie in de laatste zin van deze alinea zal sterker zijn indien er voor één of een aantal specifiek€ ja(a)r(en) het totale aantal klachten en het relatieve aandeel voor honden kan worden vermeld.

³ Beheerrapport van het departement dierenwelzijn van Leefmilieu Brussel, 2023.

Teneinde zijn basisbehoeften in acht te nemen, moet de hond aangepaste voeding, tijd om in veiligheid te rusten en bewegingsvrijheid om zijn omgeving te verkennen, krijgen. Er moet eveneens rekening gehouden worden met zijn nood zich te ontlasten, wat meestal buiten gebeurt. Om op een passende manier aan deze behoeften te voldoen, is de Regering vastbesloten om een beleid voor het beheer van de hondenpopulatie uit te stippelen dat verschillende thema's behandelt zoals de bewustmaking van de behoeften van dieren en de verantwoordelijkheid van de baasjes om aan deze behoeften te voldoen in een soms beperkende stedelijke omgeving, de bestrijding van het achterlaten en slecht behandelen, de passende omstandigheden om dieren te houden, de fokmethodes, het vermijden van beten door honden en andere conflicten met de verschillende gebruikers van openbare ruimten, maar eveneens de terbeschikkingstelling van voldoende kwaliteitsvolle vrijloop- en wandelruimtes rekening houdend met de impact van honden op de biodiversiteit.		Algemene opmerking, over de hele tekst: de term "baasjes" wordt best vervangen door "houders" of "verantwoordelijken" of "eigenaren", naar gelang de context. Let wel op dat er juridisch gezien een verschil is tussen de verantwoordelijke en de eigenaar, waardoor het soms gepast kan zijn om beiden te vermelden.
De hond is een volwaardige speler geworden van het dagelijkse stadsleven omdat hij een katalysator is van sociale banden die bijzonder belangrijk zijn voor geïsoleerde mensen, een tegengif is voor stadsstress en fysieke activiteiten bevordert. De aanwezigheid van honden in de stad zorgt dus voor heel wat weldaden zowel op fysiek als op psychologisch vlak.		Deze alinea is overbodig, is een herhaling.

WAAROM EEN STRATEGIE? In de volgende jaren zal er een beheerplan voor de hondenpopulatie in het Brussels Gewest worden opgesteld na de goedkeuring van het toekomstige Brusselse Wetboek voor Dierenwelzijn. Dit plan en de nieuwe maatregelen die door de hervorming van de wetgeving voorzien zijn, zullen kunnen waarborgen dat honden beter beschermd worden en dat er een antwoord gevonden wordt voor bepaalde huidige bezorgdheden over het beheer van deze dieren.		
Het doel van deze Strategie bestaat in het schetsen van een toekomstig beheersplan voor honden dat, naast het versterken van eerdere verwezenlijkingen, specifieke acties en de bijbehorende budgettaire middelen zal kunnen vaststellen. Deze Strategie wordt ter advies voorgelegd aan de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn, de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud, de Stichting Zoniënwood, de Milieuraad, Brupartners, Brulocalis, de Koninklijke Maatschappij Sint-Hubertus, de werkgroep BALEN en de Raad voor Personen met een Handicap, gezien het verband tussen het onderwerp en de belangen van de hierboven vermelde actoren. Alle andere samenwerkingsmogelijkheden voorafgaand aan het opstellen van het beheerplan zullen worden aangegrepen om de inhoud transversaal te maken en de doelstellingen te delen.		

Ondertussen kunnen de maatregelen die door de Strategie voor het beheer van de hondenpopulatie gesuggereerd worden volledig vrijwillig ingevoerd worden, aangezien ze in dit stadium niet bindend zijn.		
De studie “Honden in de Brusselse openbare ruimte” die door Leefmilieu Brussel in 2017 werd besteld, behandelt een reeks aanbevelingen voor de overheid om op een passende manier rekening te houden met de noden van de honden in het verstedelijkte Brusselse landschap. Deze studie vond echter geen wetgevende of politieke weerklank tijdens de vorige legislatuur. De inleiding van de studie identificeert twee hefboomen om de kwestie van de honden in publieke ruimten te behandelen: het gaat enerzijds om handelingen van de overheid in termen van inrichting, wetgeving en sensibilisering en anderzijds om verantwoordelijke van honden die hun verantwoordelijkheid moeten opnemen.		
Het onderzoek “AWI-BRU”, dat door Leefmilieu Brussel in samenwerking met de Universiteit Gent werd uitgevoerd, heeft ervoor gezorgd dat de gemeenten en de lokale politiezones samengebracht konden worden in verband met kwesties over dierenwelzijn. Het thema over honden in de openbare ruimte heeft aanleiding gegeven tot de oprichting van een werkgroep die te ontwikkelen denkpistes voor collectieve initiatieven voor het lokale niveau voorstelt.		

Het AWI-BRU-project 2022-2024 wordt op het moment van schrijven nog steeds uitgevoerd. Daarin wordt gewerkt aan punten die in deze strategie zijn opgenomen. De eindconclusies worden eind 2024 gepubliceerd en zullen nuttige input leveren voor een toekomstig plan voor het beheer van honden.		
De Strategie bepaalt de doelstellingen in het streven naar een harmonieuze integratie van de hond in onze samenleving en is gericht op het tegemoetkomen aan de nood om de belangen van de hond te beschermen met respect voor de behoeften en belangen van de hele Brusselse bevolking, zowel mens als dier.		
DOELSTELLINGEN 1. HOUDEN VAN DIEREN MET NALEVING VAN HET DIERENWELZIJN Zoals hierboven werd aangehaald, telt het Brussels Gewest meer dan 90.000 honden die in de DogID-database zijn ingeschreven. Naar schatting is dit aantal tussen 2019 en 2023 met duizend toegenomen. Hun groeiende populariteit betekent echter niet dat systematisch rekening gehouden wordt met alle verplichtingen die de verantwoordelijken hebben, teneinde de noden van de hond in acht te nemen en hem correct te integreren in enerzijds zijn thuis en anderzijds de openbare ruimte.		Deze cijfers moeten verduidelijkt worden: Is er op 4 jaar een totale toename geweest van 1000 of 4000 honden? In het laatste geval is het totale aantal dus toegenomen tot 94 000?
Het is essentieel dat de verantwoordelijken van dieren de fundamentele behoeften van hun dier kennen om hun een aangepast levenskader voor te stellen.		

Een dier is geen voorwerp maar een gevoelig en gewaarwordend dier waarvan de belangen en de fysieke integriteit door de Brusselse wetgeving beschermd worden. De strijd tegen handelingen van verwaarlozing en mishandeling moet een prioriteit blijven voor het Brusselse beleid door met name de inspanningen op het vlak van preventie hoger op te voeren.		
DOELSTELLING 1.1. DE NALEVING VAN DE VERPLICHTING TOT IDENTIFICATIE EN REGISTRATIE VAN HONDEN VERZEKEREN <i>1.1.1. De burgers informeren over de verplichting tot identificatie en registratie.</i> <i>1.1.2. De burgers sensibiliseren voor het updaten van hun gegevens in de databank.</i> <i>1.1.3. De Europese initiatieven ondersteunen om de traceerbaarheid van honden en katten te verzekeren.</i>		
<i>1.1.4. Het beheer van verloren, gewonde, dolende en overleden honden op de openbare weg verbeteren.</i>		Om het beheer van verloren en gevonden honden te verbeteren (versnellen), moet de politie de mogelijkheid krijgen om alle gegevens van de eigenaar uit te lezen. Op dit moment hebben slechts 25 politieagenten (in België) toegang tot de niet-openbare gegevens in de databases Dog-ID en Cat-ID. Een volledige toegang voor alle politieagenten zou het mogelijk maken om de eigenaar zeer snel terug te vinden en zou voorkomen dat het dier een tijd in een asiel of bij een dierenbeschermingsorganisatie moet doorbrengen (problematisch voor transport, ruimte en kosten gezien de overbelasting van de asielen en beschermingsorganisaties).

1.1.5. De opvolging van de niet-naleving van de verplichtingen in verband met de identificatie en de registratie van honden versterken.		Vooraf in het kader van overdracht en verhandelen.
1.1.6. Een gewestelijk debat op gang brengen over het bestaan van een vergunning voor het houden van honden.		Het is inderdaad belangrijk om zo snel mogelijk een beleidskader voor te stellen voor de effectieve invoering, en voor de implementatie van artikel 2.2. van het ontwerp van de Brusselse Codex DWZ. Daarvoor zou het interessant zijn om de autoriteiten van het Waalse Gewest te vragen naar hun ervaring met de Waalse vergunning voor het houden van dieren. Kan men al iets zeggen over het effect op impulsaankopen? Helpt de vergunning de toekomstige eigenaars van dieren om hun rechten en plichten te begrijpen?
Sinds 1 september 1998 moeten alle honden geïdentificeerd en geregistreerd worden. De identificatie van een hond gebeurt door een dierenarts via de invoering van een elektronische chip in zijn hals. De identificatie wordt gevolgd door de registratie van de hond door de dierenarts in de DogID-database die gemeenschappelijk is voor de drie gewesten. Deze procedure zorgt er jaarlijks voor dat een groot aantal verloren gelopen honden zijn verantwoordelijke kan terugvinden, en dat aldus het aantal honden dat door asielen moet worden opgevangen, beperkt kan worden. Zij maakt het eveneens mogelijk hun traceerbaarheid te waarborgen en de daders van trafieken te identificeren, maar ook de naleving van de wetgeving inzake dierenwelzijn te controleren.	Sanctioneren en/of opvolgen van deze tekortkomingen gebeurt in de praktijk niet of onvoldoende. De opvolging en de sanctionering zouden beiden sterk opgedreven moeten worden. Er wordt geschat dat meer dan 20 % van de honden die in een asiel terechtkomen niet geïdentificeerd/geregistreerd zijn of verkeerd geregistreerd zijn (gelinkt aan een verkeerde verantwoordelijke).	

De gegevens moeten bijgewerkt worden wanneer de verantwoordelijke wijzigt of verhuist. Wanneer de hond overlijdt, waarschuwt de verantwoordelijke eveneens het platform. De niet-naleving van deze verplichting stelt de in gebreke gebleven verantwoordelijke bloot aan sancties. Er wordt momenteel een administratieve schikking voorgesteld wanneer deze verplichting overtreden wordt, waarbij het doel voornamelijk is om de toestand te regulariseren.		
Er werden hierover reeds sensibiliseringscampagnes georganiseerd door de overheid, waarbij de laatste campagne dateert van 2022. Het is evenwel van belang om de bevolking te blijven sensibiliseren en informeren via campagnes of via de professionals uit de sector (zoals de asielen en de fokkerijen), waaraan verplichtingen tot (voorafgaande) voorlichting onder verschillende vormen kunnen worden opgelegd.	Dierenartsen in de Raad merken op dat een groot aandeel eigenaren die in dierenartspraktijken komen, zich (te goeder trouw) nog steeds niet bewust zijn van de verplichting om de gegevens van hun hond in DogID bij te werken in geval van veranderingen en de noodzaak om te controleren of hun contactgegevens openbaar zijn. Er is dus duidelijk een gebrek aan bewustzijn en kennis over dit onderwerp. Misschien voldoen de huidige informatiecampagnes niet, en is er een innovatievere informatiecampagne nodig.	
De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beheer van achtergelaten, verloren, gewonde, dolende of overleden dieren op hun grondgebied. De verplichte identificatie zorgt ervoor dat de gemeentelijke overheid die een hond ten laste neemt als gevolg van de hierboven genoemde omstandigheden, zijn verantwoordelijke sneller kan contacteren om hem te waarschuwen over de situatie van zijn dier.		

Om de opvolging van dieren die gevonden worden op de openbare weg, te verbeteren, is het op elkaar afstemmen van de gemeentelijke procedures uiterst gewenst. Een permanent beheer van deze dieren moet gewaarborgd worden door de gemeenten die informatie in verband met de tenlasteneming van dieren ter beschikking van het publiek stellen. De oprichting van een gewestelijk platform dat de signalementen van dieren centraliseert en dat aangevuld wordt door met name de gemeentelijke overheid, zou eveneens een troef zijn teneinde de zoektocht om het dier aan zijn verantwoordelijke te linken, te vergemakkelijken. Het zou relevant zijn om de gemeente te responsabiliseren over het feit dat ze de verantwoordelijke van de dood aangetroffen of aan zijn verwondingen overleden hond systematisch inlicht, wanneer het dier overeenkomstig de wetgeving geïdentificeerd werd.	Het moet verduidelijkt worden wie dit gewestelijke platform zou moeten beheren. Bovendien mag de oprichting van een gewestelijk platform voor signalering van gevonden en verloren dieren niet de enige actie zijn op dit vlak waarvoor extra middelen voorzien moeten worden. De Raad benadrukt de nood aan synergieën, waarbij bijkomende middelen eveneens moeten worden besteed aan het uitwerken van een zo uniform en duidelijk mogelijke procedure, het versterken van de handhaving van de verplichtingen met betrekking tot identificatie/registratie, sensibiliseringscampagnes over de noodzaak om gegevens bij te werken en het voorzien van de betrokken actoren van apparatuur (chiplezers), gezien de ID de meest effectieve en snelste manier is om een eigenaar te identificeren en te kunnen contacteren.	
De Europese Commissie heeft eind 2023 een voorstel tot verordening neergelegd met betrekking tot de traceerbaarheid van honden en katten in de Europese Unie. België is op dit vlak reeds ver gevorderd aangezien de identificatieplicht van honden reeds werd ingevoerd, maar het is essentieel om deze supranationale initiatieven te ondersteunen om de traceerbaarheid te verzekeren van deze dieren die als koopwaar vrij circuleren op het grondgebied van de Unie.		

Er moet worden nagedacht over de mogelijkheid om een vergunning voor het houden van honden in te voeren. Het doel van dit instrument is ervoor te zorgen dat het dier goed wordt verzorgd door de toekomstige eigenaar, die aan bepaalde voorwaarden moet voldoen. Deze voorwaarden kunnen bijvoorbeeld een voorafgaande opleiding of een verplichting tot het volgen van lessen hondentraining met het geadopteerde dier omvatten. Het doel van de vergunning is om de bewustwording te vergroten en verantwoordelijken op te leiden, maar het moet het voor de bevoegde autoriteiten ook makkelijker en effectiever maken om te controleren op overtredingen van de wetgeving op het gebied van dierenwelzijn.	Over een verplichting tot het volgen van hondentraining moet zeer goed worden nagedacht. Ten eerste stelt zich de vraag door wie deze training kan en mag gegeven worden. Zoals bij alle professionals of (al dan niet nieuwe) beroepen die in deze strategie aan bod komen (hondenkwekers, <i>dogsitters</i> of hondenuitlaters, gedragsdeskundigen, ... is het zeer belangrijk om er over te waken dat deze personen de nodige kennis en vaardigheden hebben om dergelijke taken en verantwoordelijkheden op te nemen. Indien dit bv. bij het trainen van honden niet het geval is, kan deze training ongewenste of zelfs tegengestelde effecten hebben. Bovendien zouden er ook uitzonderingen moeten voorzien en uitgewerkt worden omdat de verplichting om naar hondencursussen te gaan niet voor alle honden realistisch is (vb. getraumatiseerde honden, verkeerd gesocialiseerde honden, ...).	
DOELSTELLING 1.2. DE STRIJD TEGEN HET <u>ACHTERLATEN</u> VAN HONDEN VOORTZETTEN	Er moet inderdaad duidelijk gemaakt worden dat er (bijkomende) middelen moeten ontwikkeld worden om impulsaankopen tegen te gaan.	Er moet een beter Nederlandstalig alternatief gevonden worden voor de Franstalige term "abandon".
1.2.1. <i>Verantwoorde aankopen en adopties aanmoedigen</i>	Een aantal mogelijke maatregelen of strategieën - zoals een herziening van de voorwaarden voor de handel in honden (momenteel vervat in het KB van 27/04/2007), een importverbod en verplichte erkenning voor occasionele kwekers - zijn al voorzien in onder meer de aankomende Brusselse Codex DWZ, maar verdienen het om in deze strategie ook vernoemd te worden.	Specifiek vermelden: adopties bij asielen aanmoedigen
1.2.2. <i>De burgers bewust maken van de noodzaak om een dierenarts te raadplegen vooraleer ze een dier kopen of aanschaffen.</i> 1.2.3. <i>De verspreiding, de toegankelijkheid en de update van de informatie over verantwoorde adoptie, van de lijst met erkende asielen en fokkers en van de gepaste omstandigheden om honden te houden, verzekeren.</i>		

1.2.4. De strijd tegen de illegale handel/gift online opvoeren. 1.2.5. De oorzaken van het achterlaten van de hondenrassen die het vaakst achtergelaten worden, bestuderen en een opvolging van de populatie van deze soorten verzekeren.	Het is daarbij belangrijk dat niet enkel het circuit van commerciële kwekers en/of invoerders gecontroleerd wordt, maar ook nevencircuits zoals die van particuliere kwekers en particuliere invoerders.	
1.2.6. Nadenken over de hondensoorten die het best geschikt zijn om in een stedelijke omgeving te worden gehouden.	Punt 1.2.6. moet absoluut verwijderd worden. Het houden van geen enkel ras of type van hond mag op basis van zijn grootte, activiteitsniveau, ... verboden of ontmoedigd worden, zolang de verantwoordelijke of houder dit dier de gepaste verzorging, opvoeding, huisvesting, beweging, ... geeft. Het houden van dieren met dit soort eigenschappen - die geen rechtstreekse invloed hebben op hun welzijn - is een vrijheid die men (mogelijke) hondenhouders niet mag ontnemen. Bovendien mogen ook bepaalde honden door mogelijke maatregelen hierrond niet de kans ontnomen worden om bij een goede verantwoordelijke terecht te komen (vb. door adoptie vanuit asielen), zolang de verantwoordelijkheid wordt genomen voor alles wat (vanuit oogpunt van welzijn van het dier en vanuit oogpunt van gebruik van publieke ruimte) komt kijken bij het houden van honden die door sommigen kunnen gezien worden als “moeilijk te houden in een stedelijke omgeving”.	
Elk jaar worden er bijna duizend honden opgevangen in Brusselse asielen. Het is belangrijk om de strijd tegen het achterlaten van dieren voort te zetten door verschillende hefbomen te activeren om het aantal honden in asielen te verminderen.	In de Raad komt het aanvoelen van overbezetting in de Brusselse dierenasielen, waarin honden een zeer belangrijke rol spelen, regelmatig ter sprake. Maar het is moeilijk om een inschatting te maken van het aantal plaatsen voor honden die er bijkomend zouden nodig zijn.	

	Daarom zou het nuttig zijn om de instroom en uitstroom zowel als het aantal bestaande, bezette en vrije plaatsen zo kort als mogelijk op te kunnen volgen en gedurende een bepaalde periode te kunnen monitoren. Naast de beschikbaarheid van fysieke plaatsen, is er natuurlijk ook het punt van beschikbaarheid van personeel of vrijwilligers in de asielen die van belang is bij het in kaart brengen van het tekort aan opvangcapaciteit. Daarbovenop zou er ook meer onderzoek nodig zijn naar redenen waarom honden worden afgestaan. Beide elementen zijn nodig om een onderbouwd plan van aanpak op te stellen.	
Burgers geven soms toe aan impulsieve aankopen van honden. Er werden reeds verschillende initiatieven opgezet in het kader van de wet van 14 augustus 1985 zoals het verbod om honden en katten te verkopen in commerciële instellingen of op markten om het verschijnsel van impulsaankopen van deze diersoorten die het vaakst worden gehouden, in te dijken. Erkende asielen zijn structuren die door de overheid erkend zijn om dieren op te vangen en te verzorgen, vooral dieren die in de steek gelaten zijn. Een hond adopteren uit een asiel geeft hem een tweede kans om een leven te leiden dat past bij zijn behoeften in een nieuw, liefdevol thuis. Asielen spelen een belangrijke rol bij de bescherming van dieren, door toekomstige eigenaren van huisdieren te informeren over alle verantwoordelijkheden die komen kijken bij het opvangen van een dier.	Een heel aantal asielen werken nu al met een bepaalde wachttijd (lees: bedenktijd) voor kandidaat-adoptanten tussen het eerste informatiemoment en de effectieve adoptie, bovenop de lijst van vragen die verplicht moeten gesteld worden aan de kandidaat-adoptanten van een hond. Beiden moeten enerzijds ondoordachte adopties en daardoor herhaalde plaatsing in een asiel helpen terugdringen, maar kunnen anderzijds het verblijf van bepaalde dieren wel verlengen, met mogelijk verschillen tussen verschillende asielen. Er is namelijk geen algemene regel rond deze bedenktijd. Als hierrond een algemene regel zou komen, zou die niet enkel van toepassing moeten zijn in asielen, maar ook voor kwekers van honden.	

Deze structuren moeten blijven gesteund worden en mensen moeten aangemoedigd worden zich tot hen te wenden als ze een hond willen adopteren.		
Vandaag blijft de handel via internet waar de aankoop met één enkele klik kan gebeuren, een grote uitdaging. Als gevolg van de resultaten van het proefproject uitgevoerd in samenwerking met het Instituut voor artificiële intelligentie FARI werd aangetoond dat de meeste publiciteit op internet onwettig is (niet-naleving van de platformen waarop gepubliceerd mag worden, niet-naleving van de vermeldingen die bij het bericht staan,...).		Ook al zijn maatregelen hiertegen (mogelijk) al voorzien in de aankomende Brusselse Codex DWZ en een herwerking van het KB van 2007, moeten de nood hieraan en voorstellen hiervoor ook in de strategie komen., Enkele voorstellen om de wetgeving inzake online reclame voor honden te versterken: (a) Reclame op sociale netwerken moet worden verboden. (b) Thuisbezorging van honden moet verboden worden. De strategie zou zich ook kunnen inspireren op BELGPAAG, een adviesgroep die tot doel heeft de normen voor reclame en publiciteit voor gezelschapsdieren te verbeteren en die inhoudelijke informatie verstrekt om: (a) Onwettige advertenties te bestrijden; (b) Frauduleuze advertenties te bestrijden; (c) Advertenties en hun inhoud te verbeteren.
De aankoop van een dier via internet houdt een verhoogd risico in voor de potentiële koper om niet te kunnen weerstaan aan een impulsaankoop, zonder rekening te houden met de fok- en vervoeromstandigheden van de hond, die soms lijdt aan ziekten of socialisatieproblemen te wijten aan de weinig gewetensvolle omstandigheden waarin hij werd gefokt.		In deze paragraaf opnieuw "opvangen" vervangen door "in huis halen" of "verwelkomen". In de Nederlandstalige en Franstalige tekst verduidelijken dat deze problematiek ook voorkomt bij (al dan niet volwassen) honden die als "goed doel" uit het buitenland geïmporteerd worden (al dan niet via Belgische of buitenlandse verenigingen) vanuit en/of in omstandigheden die niet diervriendelijk zijn, en voor blijvende gedragsproblemen kunnen zorgen, waarop de toekomstige houder te vaak niet is voorbereid.

Zonder met een professional te hebben kunnen praten over de noden van de hond, maakt de koper geen weloverwogen keuze in zijn beslissing om een dier op te vangen. De gevallen van achtergelaten dieren die daarop volgen, zijn dan ook veel voorkomend. Het is dus absoluut noodzakelijk de burgers te sensibiliseren over wettelijke en weldoordachte aankopen van honden.		
Een dierenarts raadplegen vooraleer een dier te adopteren zou een systematische reflex moeten zijn om advies van een professional te krijgen over de verantwoordelijkheden die met de opvang van een dier gepaard gaan. Zoals de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn benadrukt, moet men zich informeren over de behoeften, het gedrag en de opvoedingsmethodes van de hond. De sensibilisering voor de verantwoorde adoptie van dieren moet worden voortgezet, zodat de beslissing om een dier op te vangen, een doordachte en weloverwogen handeling is op basis van advies van een professional in de gezondheid van dieren waarvan de toegang vergemakkelijkt zou kunnen worden door structureel steun ter beschikking te stellen. Er moet ook worden nagedacht over de mogelijkheid om, bijvoorbeeld via het label "diervriendelijke gemeente", structurele steun te ontwikkelen om, ten minste gedeeltelijk, de raadpleging van een dierenarts door de burger te financieren vóór de aankoop of adoptie van een dier.		De Raad is akkoord, maar opnieuw wordt de term "adopteren" beter vervangen door "verwerven" voor een bredere toepasbaarheid. De dierenartsenverenigingen zijn zeker bereid om te helpen met informatieverbreiding over dit voorstel.

Om de erkende instellingen waar de fokomstandigheden gecontroleerd werden door de overheden, te promoten, moet de burger toegang hebben tot de informatie in verband met de asielen en de fokkerijen die erkend zijn overeenkomstig de Brusselse wetgeving.		
De Brusselse asielen hekelen de talrijke gevallen van achtergelaten dieren tijdens bepaalde periodes met pieken jaarlijks, zoals bij het vertrek op vakantie wanneer de verantwoordelijke van de hond niet weet wat hij tijdens zijn afwezigheid met zijn dier moet doen.		De eerste zin is onduidelijk geformuleerd in het Nederlands. Herformuleren in de zin van "... elk jaar, met pieken in bepaalde periodes zoals het begin van vakanties".
Sommige hondenrassen zijn eveneens oververtegenwoordigd in de Brusselse asielen, wat tot de vraag leidt waarom zij achtergelaten worden. Gaat het slechts om onwetendheid over de behoeften van deze rassen, die mogelijk meer tijd en geld kosten dan andere, of zijn er andere factoren die aan de bron van dit achterlaten van honden liggen? Het is van belang deze oorzaken te achterhalen om de gepaste opvolging van deze populaties te verzekeren.		Is het mogelijk om op basis van statistieken enkele rassen te vermelden die oververtegenwoordigd zijn in de Brusselse asielen?
Deze studie moet ook nagaan of er een verschil is tussen de soorten honden die in de Brusselse asielen worden achtergelaten en de asielen in de naburige gewesten. Op basis van de bevindingen die hieruit kunnen worden getrokken, kan ook worden nagedacht over de soorten honden die het best geschikt zijn om te worden gehouden in een verstedelijkte regio als het Brussels Gewest.	Overeenkomstig de opmerking bij punt 1.2.6, staat de Raad absoluut niet achter het idee dat wordt uiteengezet in bovenstaande alinea. Het is niet mogelijk om algemeen te bepalen welk type hond wel of niet in de stad past. Het houden van geen enkel ras of type van hond mag op basis van zijn grootte, activiteitsniveau, ... verboden of ontmoedigd worden, zolang de verantwoordelijke of houder dit dier de gepaste verzorging, opvoeding, huisvesting, beweging, ... geeft.	

Verschillende factoren kunnen het aanpassingsvermogen van een hond aan de stedelijke context beïnvloeden: naast het ras moet ook rekening worden gehouden met de leeftijd, de gezondheidstoestand en het gedrag van de hond.		
DOELSTELLING 1.3. VERZEKEREN DAT HONDEN WORDEN GEHOUDEN OP EEN MANIER DIE HUN FYSIOLOGISCHE EN ETHOLOGISCHE BEHOEFTEEN RESPECTEERT <i>1.3.1. De verantwoordelijken van honden ertoe brengen zich te informeren over de fysiologische en ethologische behoeften van de hond.</i> <i>1.3.2. De verspreiding, de toegankelijkheid en de update van de informatie over de zorgen die verschaft moeten worden aan zijn gezelschapsdier, verzekeren.</i> <i>1.3.3. De ontwikkeling van financiële steun verzekeren om ervoor te zorgen dat de houders van honden een dierenarts raadplegen.</i> <i>1.3.4. Gemeenschapsinitiatieven voor het beheer van honden die "aan hun lot worden overgelaten" versterken en mensen te ondersteunen die tijdelijk niet beschikbaar/onbekwaam zijn.</i>		Informatie over de fysiologische en ethologische behoeften van de hond maakt deel uit van de educatie die men moet aanbieden aan niet alleen toekomstige eigenaren, maar ook aan het grote publiek en aan mensen die zelf geen hond hebben, om de manier waarop al deze mensen met honden samenleven te verbeteren. Voor professionals of beroepen met honden moet men een bepaalde opleiding eisen om erover te waken dat ze de nodige kennis en vaardigheden hebben. De Raad verwijst hier nog eens naar zijn advies uit 2019 betreffende de minimumnormen voor het houden van honden bij particulieren en in opvanggezinnen - 29.03.2019, die enerzijds voldoende duidelijkheid moeten geven maar anderzijds niet zo streng mogen zijn dat geïnformeerde en verantwoordelijke (toekomstige) eigenaren ontmoedigd worden.
Om hun welzijn te garanderen, moet al wie een hond houdt, hem verzorgen en de nodige maatregelen treffen om hem voeding, verzorging en een onderdak te verschaffen die overeenkomen met zijn aard en zijn fysiologische en ethologische behoeften. Het sensibiliseren en informeren van wie een hond houdt is essentieel om de gevallen van verwaarlozing te vermijden die ontstaan omdat de verantwoordelijke de noden van dit dier niet kent.		

De dierenarts moet het referentiecontactpunt zijn wanneer men zich over zijn dier vragen stelt. Wie een hond houdt, is verplicht om ervoor te zorgen en moet daarom de reflex hebben om de dierenarts te raadplegen wanneer er zich gezondheidsproblemen bij het dier voordoen. Het jaarlijkse bezoek aan de dierenarts is aanbevolen maar het is vanzelfsprekend dat dit type diensten duur kan zijn voor bepaalde Brusselse gezinnen. Er kunnen onverwachte uitgaven opduiken als gevolg van erfelijke aandoeningen of ongevallen. Eenmalige financiële steun moet toegekend kunnen worden aan de gezinnen zodat ze een dierenarts kunnen raadplegen. Dit soort hulp wordt momenteel aangeboden door bepaalde Brusselse gemeenten die de toekenning van dierenartscheques aan hun inwoners onder bepaalde voorwaarden hebben ingevoerd. Dit systeem is redelijk succesvol, aangezien de toegekende budgetten voor deze beleidsmaatregel over het algemeen jaarlijks uitgeput zijn.		
De dierenarts is ook het aanspreekpunt voor vragen over de gezondheid en ontwikkeling van het dier. De dierenarts kan de eigenaar van de hond ook adviseren over de mogelijkheid om een verzekering af te sluiten (ziekte en wettelijke aansprakelijkheid) om zowel het dier als de dierenarts te beschermen tegen hoogoplopende kosten.		

Honden hebben eveneens beweging nodig en moeten de mogelijkheid hebben om zich uit te leven. De verantwoordelijke van het dier moet er zich bewust van zijn en de noodzakelijke maatregelen nemen om aan deze behoeften te beantwoorden. Behoudens andersluidend advies van de dierenarts, moet de hond zich vrij in de huisvesting kunnen bewegen en één tot tweemaal per dag gaan wandelen. De aspecten die met de wandeling en met de vrije ruimte voor honden te maken hebben, zullen later worden behandeld in de strategie onder pijler 3.		
Sommige mensen zijn niet altijd in staat om aan alle behoeften van hun hond te voldoen, afhankelijk van de omstandigheden. Iemand kan bijvoorbeeld niet voor zijn huisdier zorgen terwijl hij in het ziekenhuis ligt of revalideert. In zulke gevallen is het meestal een familielid dat het dier opvangt. Als de persoon die verantwoordelijk is voor het dier echter een geïsoleerd individu is, kan de zorg voor het dier door een derde partij een echte bron van stress zijn.		
De afgelopen jaren werden burgerplatforms opgericht om mensen in moeilijkheden te ondersteunen, en deze solidariteit werd verder georganiseerd tijdens COVID-19. Er werd een modelovereenkomst opgesteld en ter beschikking gesteld van mensen die gehospitaliseerd zijn of in het ziekenhuis moeten verblijven, zodat ze hun huisdier in alle veiligheid aan een andere persoon kunnen toevertrouwen.		

Deze overeenkomst beschermt alle partijen, inclusief de persoon die verantwoordelijk is voor het dier, het dier zelf en de persoon die het dier opvangt. De overeenkomst maakt het mogelijk om informatie over de specifieke behoeften van het dier door te geven en zorgt ervoor dat het dier aan het einde van de contractuele periode wordt teruggegeven. Dit soort solidariteit is van onschatbare waarde voor mensen die geïsoleerd zijn of in moeilijkheden verkeren (daklozen, gevangenen, enz.).		
Tegelijkertijd hebben zich andere initiatieven voor de uitwisseling van diensten ontwikkeld, zoals de organisatie van hondenwandelingen voor ouderen.		
Deze burgerinitiatieven moeten worden aangemoedigd om het aanknopen van contacten te bevorderen en het welzijn van de honden te waarborgen, zelfs als de verantwoordelijke afwezig of tijdelijk niet beschikbaar is.		
DOELSTELLING 1.4. OORDEELKUNDIGE PARINGSCOMBINATIES TUSSEN KWEEKDIEREN VERZEKEREN DE STRATEGIE <i>1.4.1. Hondenfokkerijen sensibiliseren voor de praktijken in verband met de selectie van verantwoorde combinaties van fokdieren.</i> <i>1.4.2. Het intergewestelijke overleg versterken met betrekking tot de fokpraktijken die erfelijke aandoeningen en hypertypes kunnen verminderen.</i>		Verantwoorde combinaties van fokdieren worden bij voorkeur niet enkel gemaakt op vlak van fysieke gezondheid en erfelijke aandoeningen, maar ook op vlak van emotioneel stabiele ouderdieren.

1.4.3. De voorlichting en de sensibilisering van de burgers verzekeren over de problemen inzake dierenwelzijn die veroorzaakt worden door de ontwikkeling van erfelijke aandoeningen en hypertypes.	De acties die de Brusselse regering onderneemt rond erfelijke aandoeningen en hypertypes mogen niet beperkt blijven tot sensibilisering, overleg en brainstormen, maar moeten binnen korte tijd leiden tot het vastleggen van concrete richtlijnen en/of doen van concrete wetsvoorstellen, zoals het opleggen van een systeem van wetenschappelijk gevalideerde fokprogramma's (inclusief screenings van ouderdieren voorafgaand aan het fokken) via een specifiek wetgevend kader (zo uniform mogelijk over heel België) om te zorgen dat alle fokkers en stamboekverenigingen meestappen in dit systeem. Op deze manier kunnen Belgische stamboeken gaan dienen als een "certificaat" of "kwaliteitslabel" met betrekking tot erfelijke aandoeningen. Overeenkomstig zijn advies uit 2022, blijft de Raad van oordeel dat verboden op bepaalde rassen (met uitzondering van het unieke geval van de Fold katten vanwege congenitale osteochondrodysplasie) alleszins voorlopig niet de juiste aanpak zijn*, maar benadrukt de Raad wel de nood aan concrete actie (met name het vastleggen van strategieën of fokprogramma's voor elk betrokken ras) om een aantal welzijnsrelevante erfelijke aandoeningen op korte termijn te kunnen terugdringen.	
Bepaalde fokpraktijken blijken problematisch voor het welzijn van dieren uit deze fokkerijen omdat ze leiden tot de ontwikkeling van erfelijke afwijkingen en hypertypes (dit zijn overdreven uiterlijke kenmerken die met opzet door de fokkers geselecteerd worden). In zijn advies van 30 september 2022 vestigt de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn de aandacht op deze complexe problematiek door te adviseren om enkel de "verantwoorde combinaties van ouderdieren" toe te laten en een wetenschappelijk kwaliteitscontrolesysteem van fokprogramma's in te voeren. Er is een intergewestelijke coördinatie nodig om te waarborgen dat alle fokkers en stamboomverenigingen in het wetenschappelijk kwaliteitscontrolesysteem van alle Belgische fokprogramma's zitten. Er is dus een samenwerking nodig met het Vlaamse en Waalse Gewest die in deze kwestie gelijktijdig vooruitgang maken. De regeringen moeten dan ook brainstormen over de omkadering van de fokactiviteiten in een vorm die de erfelijke aandoeningen kan verminderen met inbegrip van hypertypes en de genetische diversiteit kan bevorderen.	* In het advies uit 2022 staat wel dat de verbetering inzake erfelijke aandoeningen door doordachte ouder-combinaties na 10 jaar moet geëvalueerd worden.	

De invoering van een verbod op de voortplanting van bepaalde hondenrassen die lijden aan erkende hypertypes die bijzonder problematisch zijn voor het dierenwelzijn, kan in deze context door de Regering worden overwogen.		
2. OPVOEDING VAN DE HOND MET NALEVING VAN HET DIERENWELZIJN Van jongs af aan heeft elke hond nood aan socialisering met zijn omgeving en met de mensen evenals aan een opvoeding om net te zijn en te gehoorzamen. Het is wenselijk dat deze opvoeding van de hond zijn hele leven lang duurt rekening houdend met zijn leeftijd en zijn gezondheid. Deze fundamentele principes zijn cruciaal om het evenwicht en het welzijn van de hond, het comfort van zijn verantwoordelijke en de harmonieuze samenleving met de andere gebruikers van de openbare ruimte te verzekeren. Deze essentiële principes worden helaas vaak miskend of verwaarloosd door mogelijke kopers van honden. Om zijn doeltreffendheid te garanderen moet deze opvoeding gegeven worden in nauwe samenwerking met de verantwoordelijke en door competente mensen worden verzekerd.		Bij de eerste zin vermelden: Dit is nodig voor een goede integratie in de maatschappij.
De opvoeding van de hond is de basisvorming om de hond, zijn behoeften en zijn gedrag te leren kennen, door hem op te leiden om net te zijn, bij je te komen en te socialiseren.		

De training verschilt van de opvoeding omdat deze een opleiding betreft voor een specifieke nutstaak (bijvoorbeeld zoeken) of een sportieve taak (bijvoorbeeld agility).		
DOELSTELLING 2.1. POSITIEVE METHODES VOOR DE OPVOEDING VAN HONDEN BEVORDEREN 2.1.1. <i>De activiteit van hondenscholen omkaderen.</i> 2.1.2. <i>Strijd voeren tegen het gebruik van producten die ingezet worden bij de opvoeding van honden en die hun welzijn in het gedrang brengen of schaden.</i> 2.1.3. <i>De burgers sensibiliseren voor de diervriendelijke opvoeding van honden.</i>		
Hondenopvoeding is dus een belangrijke factor voor de harmonieuze integratie van de hond in het gezin dat hem opvangt enerzijds en in de openbare ruimte anderzijds wanneer hij andere gebruikers ontmoet. De opvoeding van de hond geeft zijn verantwoordelijke de gelegenheid om met de behoeften en het gedrag van zijn dier vertrouwd te raken en de nuttige reflexen te kweken om hem in elke situatie meester te blijven.		
Het is essentieel om de positieve opvoedingsmethodes te benadrukken om het dierenwelzijn na te leven. Zoals benadrukt in het advies van de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn: van 6/05/2022 schaadt het gebruik van elektrische of elektronische halskettingen voor de opvoeding en de africhting van honden hun welzijn, waarbij de analyse van de voor- en nadelen in het nadeel van het respect voor het dier uitvalt.	De Raad wil nogmaals benadrukken dat er in dit advies uit 2022 ook voor werkhonden van politie, defensie en civiele bescherming wordt vooropgesteld om het gebruik van elektrische halsbanden op termijn te verbieden, dus uit te faseren over een periode van 6 jaar (cf. de overgangsperiode voorzien in het Vlaamse Gewest).	

Er moet de voorkeur gegeven worden aan positieve methodes die erin bestaan het dier te belonen voor het gewenste gedrag in vergelijking met de negatieve aanpak die kunnen leiden tot grotere risico's van agressie, schrik, angst en ongewenste gedragingen bij de hond.	Tijdens deze overgangsperiode moeten er wel al voldaan worden aan strenge voorwaarden, via een systeem van tijdelijke uitzonderingen waarop uitgebreid toezicht van toepassing moet zijn. Details over het voorgestelde systeem zijn terug te vinden in het advies uit 2022.	
De verantwoordelijken van de hond moeten professionals kunnen inschakelen bij de opvoeding van hun hond. Het zou dan ook nuttig kunnen zijn om de hondenscholen te omkaderen, bijvoorbeeld door de invoering van een erkenning, om de naleving van het welzijn van de hond te verzekeren tijdens de trainingssessies aangeboden door de instelling, en de verantwoordelijke van de hond de kans te geven zijn vertrouwen te stellen in de professionals die hij raadpleegt.	Zoals hierboven al aangehaald moet er toegezien worden op de vaardigheden en kennis van hondentrainers, onder andere in hondenscholen. In deze sector moet ook actief correct kennis verspreid worden over hondengedrag, hechting, belang van controle en voorspelbaarheid, leerprincipes,	
DOELSTELLING 2.2. DE TOEGANG TOT DE HONDENSCHOLEN BEVORDEREN 2.2.1. Het belang om een beroep te doen op professionals in de opvoeding van honden promoten bij de verantwoordelijken van honden. 2.2.2. De ontwikkeling van ondersteuning verzekeren, zodat burgers toegang kunnen krijgen tot lessen over de opvoeding van honden. 2.2.3. Zorgen voor voldoende hondenscholen op het Brusselse grondgebied. 2.2.4. De ontwikkeling van alternatieven voor hondenscholen bevorderen. 2.2.5. Wijkinitiatieven bevorderen die de verantwoordelijken van honden sensibiliseren voor de opvoeding van honden.		

Momenteel bestaan er op het grondgebied van het Gewest een tiental instellingen die cursussen voor hondenopvoeding aanbieden. Dit aantal wordt door de deskundigen als onvoldoende beschouwd in vergelijking met de 90.000 honden die op het Brusselse grondgebied aanwezig zijn. Uit het in kaart brengen van deze clubs blijkt dat ze ongelijk over het grondgebied van het Gewest verdeeld zijn. Sommige clubs oefenen hun activiteit uit in parken, terwijl andere over hun eigen infrastructuur beschikken die zich meestal aan de rand van het Gewest bevindt. Deze verspreide verdeling bevordert het vrijwillige initiatief om een hondenschool te bezoeken niet. Om zich te verzekeren van een voldoende aantal hondenscholen op het grondgebied, zou het interessant zijn het aantal hondenscholen op het Brusselse grondgebied te inventariseren en hun bezoekerspercentage te bestuderen.		
Hoewel de wetgeving geen verplichting oplegt om een cursus hondenopvoeding te volgen, kunnen er evenwel initiatieven ondernomen worden om het volgen van deze opleidingen te sensibiliseren, vergemakkelijken en te bevorderen. Het label diervriendelijke gemeente dat de Brusselse gemeenten er, via het toekennen van subsidies, toe aanzet om een actief beleid te voeren voor het dierenwelzijn, beschikt reeds over een criterium dat met de sensibilisering tot de hondenopvoeding te maken heeft.	In deze alinea dient er toegevoegd te worden dat er bij het vergemakkelijken of bevorderen van toegang tot kwalitatieve lessen hondenopvoeding speciale aandacht moet zijn voor adoptanten van honden uit asielen, omdat deze vaker dan andere honden (zeker als het gaat over honden die de puppy-leeftijd voorbij zijn) gekenmerkt worden door een zekere “emotionele bagage” of gedragsmatige uitdagingen.	

Het is belangrijk om verder de initiatieven te ondersteunen die de gemeenten in staat stellen om hondenopvoedingssessies te organiseren of om financiële steun toe te kennen om tot dit type cursus toegang te hebben.		
Om de toevlucht te bevorderen tot de hulp van professionals voor de hondenopvoeding, kunnen er eveneens goedkopere alternatieven worden overwogen die gemakkelijker in het stadsmilieu ingevoerd kunnen worden. De ondersteuning voor het opzetten van alternatieven voor hondenclubs moet dus beschouwd worden via verschillende hefboomen door zich te baseren op de goede praktijken die in andere grootsteden en verstedelijkte steden beoefend worden.		
Vlaanderen en Duitsland bijvoorbeeld gebruiken overdekte gebouwen (type hal, hangar) die voordelen hebben zoals toegangscontrole, beter toezicht op de honden, waarbij het lawaai de buurt minder stoort, en het gebouw het hele jaar door toegankelijk is zonder weersinvloeden, ...		Maar als het over een hal of hangar gaat, zal het geblaf van honden binnenin sterk kunnen weerkaatsen, wat weer minder goed is voor het welzijn van de honden die daar getraind worden, tenzij er een goede akoestische isolatie aanwezig is of kan worden geplaatst.
Een netwerk van “Hondenbaasjes” op wijkniveau opzetten kan eveneens een gunstig gemeentelijk initiatief zijn om gemakkelijk een beroep te kunnen doen op een referentiepersoon op het vlak van hondenopvoeding. Deze referentiepersoon zou een geïnformeerde speler zijn om hondenuitlaters te informeren en zou een bevoorrechte gesprekspartner zijn om zijn kennis en ervaring over hondenopvoeding te delen met de verantwoordelijken van dieren maar eveneens met andere gebruikers van de openbare ruimte en met kinderen.	Voor deze referentiepersoon geldt hetzelfde als voor de professionals of (al dan niet nieuwe) beroepen met honden, namelijk dat het belangrijk is dat deze de nodige kennis heeft.	

3. HET BEHEER VAN DE LOSLOOPZONES VOOR HONDEN De losloopzones voor honden die eveneens zones zonder leiband genoemd worden, werden ontworpen om tegemoet te komen aan de primaire behoefte van de hond om vrij zonder leiband te lopen en zich uit te leven, de omgeving te verkennen, interageren met soortgenoten of mensen. In deze behoeften kan niet worden voorzien als de hond uitsluitend aan de leiband ligt.	Er is geen wetenschappelijk onderzoek beschikbaar dat aantoont dat er (over het algemeen) een verschil bestaat op vlak van het welzijn van de honden, tussen exploratiegedrag zonder leiband versus exploratiegedrag aan een lange leiband. Het is wel zo dat interactie met andere honden aan de leiband moeilijker is (leidt vaker tot conflicten) dan zonder leiband. Het moet in deze tekst dus verduidelijkt worden welke de noden van honden zijn waaraan wel en niet (of moeilijker) kan voldaan worden als ze aan de leiband worden gehouden.	
Dergelijke losloopzones bestaan al in sommige groene ruimten van het Gewest. Uit de studie over honden in de Brusselse openbare ruimte die door Brussel Leefmilieu werd besteld, blijkt dat in 2017 een zestigtal losloopzones in het Brusselse Gewest. Op de geodata-hondenkaart staan momenteel 97 losloopzones voor honden (gewestelijke en gemeentelijke gebieden), waarvan er 78 omheind zijn en 18 aan een tijdschema gebonden zijn⁴.		
De intensiteit van het netwerk van losloopzones moet in overeenstemming zijn met de dichtheid van de hondenpopulatie. Als we de bevolkingscijfers voor 2023 in het BHG (Statbel) combineren met de hondenpopulatiecijfers voor 2023 (DogID), zien we dat er weliswaar 548 honden per km² zijn in het BHG, maar dat er grote verschillen zijn tussen de gemeenten:		

⁴ <https://geodata.environnement.brussels/client/view/a8af35c3-f0c6-45c9-8615-3dad4988611f>

van 248 honden per km² in Watermaal-Bosvoorde tot 1221 honden per km² in Sint-Gillis. Ukkel is weliswaar de gemeente met het hoogste aantal honden in het BHG (10162), maar gezien de grootte van haar grondgebied heeft ze een dichtheid van 443 honden/km². De bevolkingsdichtheid binnen de gemeente, het aantal honden per gemeente, de grootte van de gemeente en de verhouding honden per km² moeten allemaal in detail worden geanalyseerd voordat een dergelijk netwerk wordt opgezet.

Gemeenten	2023
1000	4977
1020	3743
1030	6470
1040	3218
1050	6407
1060	3077
1070	9652
1080	4440
1081	1255
1082	2108
1083	2266
1090	4192
1120	1459
1130	656
1140	3261
1150	4364
1160	3496
1170	3212
1180	10162
1190	4102
1200	4980
1210	877

Aan deze tabel moet een titel of een bijschrift worden toegevoegd om te verduidelijken welke gegevens er worden weergegeven.

De dichtheid van het netwerk beantwoordt niet aan de aanbevelingen van het rapport van 2017 om op lange termijn de doelstelling van toegang tot een losloopzone binnen een straal van 1 km te bereiken. Deze aanbeveling moet echter worden verzoend met het voornemen van de Brusselse regering om elke inwoner van Brussel te voorzien van " een toegankelijke en gezellige groene ruimte van meer dan 1 hectare op minder dan 400 m afstand van zijn woning en over een groene ruimte van minder dan 1 hectare op minder dan 200 m.” ⁵		
Grote zones van meer dan 1 ha zijn zeldzaam en liggen enkel in de grote parken zoals het Woluwepark of het Zoniënwood. Deze grote zones zijn over het algemeen niet omheind en hebben geen duidelijke en passende bewegwijzering wat spanningen tussen wie met de hond gaat wandelen en de andere gebruikers van parken en bossen in de hand werkt.		
Vandaag, op basis van de ervaring met de zones die ongeveer twintig jaar geleden werden aangelegd, hebben de beheerders van gewestelijke groene ruimten vastgesteld dat er conflicten kunnen ontstaan in losloopzones (gebruiksconflicten, conflicten tussen hondenbezitters, verlaten gebieden, ongeregelde honden, enz.)		

⁵ Brussels Natuurplan goedgekeurd op 14 april 2016.

De beheerders van deze groene ruimten observeren en documenteren dat interacties tussen honden en andere wilde diersoorten die daar leven ook zeer storend kunnen zijn voor deze laatste. Een hond, ongeacht zijn ras of grootte, blijft een roofdier (vaak spelenderwijs) dat wilde dieren kan opjagen, wat kan leiden tot een onderbreking van hun activiteiten (voeding, voortplanting, rust, enz.) en tot stress en verwondingen die fataal kunnen zijn. Er zijn ook gevallen bekend van de overdracht van parasieten van honden op wilde dieren en vice versa, of van de verandering van de bodemeigenschappen door herhaaldelijke hondenpoep, met alle gevolgen van dien voor de wilde flora		
Uiteindelijk moet de inrichting van losloopzones voor honden goed doordacht zijn om het juiste evenwicht te vinden tussen de belangen van de verschillende partijen en om gebruikconflicten te beperken. De infrastructuur voor honden moet ook verenigbaar zijn met bepaalde maatregelen voor erfgoed- en natuurbehoud, met andere stedelijke ontwikkelingen en met de eisen van het Gewest op het gebied van netheid. Er moet een rustige en constructieve dialoog tot stand worden gebracht om compromissen en innovatieve oplossingen te vinden voor het voorzien van extra losloopzones.		

DOELSTELLING 3.1 EEN ADEQUAAT NETWERK VAN KLEINE LOSLOOPZONES OVER HET VOLLEDIGE GRONDGEBIED VERZEKEREN <i>3.1.1. Het netwerk van het gewestelijk grondgebied verbeteren</i> <i>3.1.2. Ervoor zorgen dat losloopgebieden voor honden zich in geschikte gebieden bevinden.</i> <i>3.1.3. De mogelijkheid bestuderen om nieuwe losloopzones te creëren in gewestelijke groene ruimten en de creatie van nieuwe gemeentelijke losloopzones blijven bevorderen, waarbij prioriteit wordt gegeven aan gebieden waar een tekort aan is en deze in evenwicht worden gebracht met sociaal-recreatieve behoeften, de ontwikkeling van het groene netwerk en het behoud van de biodiversiteit.</i> <i>3.1.4. Baasjes bewustmaken van de noodzaak om losloopzones schoon te houden.</i>		Bij punt 3.1.1 verduidelijken/toevoegen: het netwerk van losloopzones / losloopgebieden. Bij punt 3.1.4. geldt opnieuw de eerdere opmerking: "baasjes" in het hele document vervangen door "verantwoordelijken of eigenaren"
Er is momenteel een druk om gebruik te maken van gebieden die toegankelijk zijn voor loslopende honden in Brussel, omdat er in het Gewest te weinig gebieden zijn waar honden vrij kunnen bewegen. Niet alle hondenbezitters in Brussel hebben toegang tot een privétuin waar hun hond gedeeltelijk in zijn bewegingsbehoefte kan voorzien.		De eerste zin is onduidelijk geformuleerd in het Nederlands, herformuleren. Aan de laatste zin toevoegen: en om te beantwoorden aan de nood aan sociale interacties. Ook niet te vergeten: de nood aan "spelletjes" die een mentale, cognitieve uitdaging inhouden en honden bezighouden en voldoening schenken.

Het is daarom passend om ervoor te zorgen dat er losloopzones voor honden zijn en dat deze op de juiste manier zijn verdeeld. Op die manier kan de overlast die gepaard gaat met de concentratie van een groot aantal honden in één zone worden beperkt, maar wordt ook de toegang tot deze voorzieningen voor hun baasjes vergemakkelijkt.		
Kleine losloopzones die voorzien in de dagelijkse behoeften van honden zijn tussen de 100 en 500 m ² groot. Om voldoende dichtheid te garanderen, moet hun locatie bestudeerd worden zodat, in het ideale geval, elke inwoner dit type ruimte te voet kan bereiken. Ter informatie wordt geschat dat 1 km de afstand is waarbuiten hondenbaasjes niet meer zullen lopen om van de vrijheid van een losloopzone te genieten.		
Er kunnen verschillende soorten ruimte worden gebruikt om losloopzones te creëren. Het gaat hierbij niet alleen om grote en kleine groene ruimten, maar ook om middenbermen, hellingen, enz. Deze gebieden moeten de veiligheid van honden en wandelaars garanderen, evenals van andere gebruikers van de openbare ruimte.		
De plaats van de losloopzones moet in het licht van deze factoren bestudeerd worden maar moet eveneens rekening houden met andere elementen zoals het al dan niet aanwezig zijn van een school in de buurt, waarbij de installatie van een hondenpark in de buurt van scholen niet door de deskundigen wordt aangeraden. Bovendien zijn gebieden die beschermd worden vanwege hun ecologisch belang ook niet de beste plekken voor dit soort activiteiten.		

Om een actief en effectief beleid te implementeren om een adequaat netwerk van kleine losloopzones voor honden te creëren, is de eerste stap het opstellen van een lijst van bestaande zones, het identificeren van gebieden waar er een bijzonder tekort is en de meest geschikte beschikbare plaatsen om dit soort infrastructuur op te zetten. Elk netwerk moet gebaseerd zijn op een globale visie, rekening houdend met groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek en gebieden waar een gebrek is aan groene ruimten voor het publiek.		
Er zouden tijdelijke bezettingen voorzien kunnen worden om sneller aan de vraag van de verantwoordelijken van de honden te kunnen voldoen. Weinig gebruikte ruimten zouden ter beschikking kunnen gesteld worden van honden zoals onbebouwde ruimten waar er nog geen stedenbouwkundige projecten ontstaan zijn. Er kunnen ook oplossingen in grote binnenruimten worden overwogen om tegemoet te komen aan de behoefte aan beweging van honden.		
Verschillende hefbomen (tijdelijke bezetting, publiek-private samenwerking) moeten daarom worden onderzocht door de verschillende niveaus die verantwoordelijk zijn voor het beschikbaar maken van losloopzones voor honden.		Verduidelijken: werken met tijdsloten voor het delen van openbare ruimten met loslopende honden versus aangelijnde honden.
Er moet ook een bewustmakingscampagne over netheid in losloopzones voor honden worden georganiseerd om ervoor te zorgen dat deze zones worden gerespecteerd en gebruiksvriendelijk zijn.		Wat hierbij zou helpen, is het ter beschikking stellen van poepzakjes in de openbare ruimten en de aanwezigheid van voldoende afvalbakken.

Het is vooral belangrijk om verwarring tussen een hondentoilet en een losloopzone voor honden te voorkomen.		
DOELSTELLING 3.2 DE KWALITEIT VAN LOSLOOPZONES VERZEKEREN 3.2.1. De overeenstemming van de bestaande ruimten met de aanbevelingen van de studie van 2017 bevorderen. 3.2.2. Via innoverende projecten de bevoorrading bevorderen van beveiligde spelen en inrichtingen die noodzakelijk zijn voor honden in de afgesloten ruimten. 3.2.3. De mogelijkheid onderzoeken om badruimten in te richten of toegang te geven tot openluchtwembaden voor honden. 3.2.4. Het onderhoud van afgesloten losloopzones voor honden verzekeren. 3.2.5. De invoering bevorderen van een intern reglement voor omheinde gebieden dat gemeenschappelijk is voor alle 19 Brusselse gemeenten in het Gewest.		
Naar aanleiding van de studie uit 2017 werden een aantal aanbevelingen geformuleerd op basis van wetenschappelijk advies over de volgende punten: - Omheinde ruimten voor dagelijks gebruik moeten idealiter tussen 100 en 500 m² groot zijn.		Zijn dit niet eerder minimale (in plaats van ideale) oppervlakten? Natuurlijk hangt de ideale oppervlakte ook af van het aantal honden dat deze zones regelmatig gebruikt, al dan niet gelijktijdig (werkt men al dan niet met tijdssloten? ...).

- De zones moeten duidelijk worden afgebakend door een omheining die wildlopen voorkomt, andere gebruikers beschermt en de toegewezen ruimte duidelijk afbakent ((naar schatting tussen 1,20 m en 1,40 m hoog). - De omheining moet zo zijn ontworpen dat de bewaarder van de hond voortdurend zicht heeft op de hond, zodat hij het dier onder controle kan houden. - Afgeronde omheiningen verdienen de voorkeur om te voorkomen dat sommige honden door andere in het nauw worden gedreven. - Vanuit het oogpunt van de gebruikers zijn er weinig beperkingen wat betreft het type omheining dat moet worden gebruikt. Omheiningen kunnen zo worden ontworpen dat ze gemakkelijk opgaan in het landschap. Omheiningen moeten een toegangspoort of -sas hebben, zodat ze toegankelijk zijn voor mensen met beperkte mobiliteit. - Bepaalde wegbedekkingen moeten vermeden worden, zoals grind, dat oncomfortabel is voor pootkussentjes, zand, waar uitwerpselen begraven kunnen worden, of asfalt, dat het dier kan verwonden. Gravel en gras hebben de voorkeur.		"Gravel" is geen correcte vertaling van de Franstalige term "terre battue". Te vervangen door "aangedrukte of gecompacteerd grond". Inhoudelijke opmerking: aangedrukte of gecompacteerd grond verandert in modder in geval van aanhoudende neerslag.
--	--	---

- De inrichting van de zones, zoals waterpunten, banken, afvalbakken en passende verlichting zijn essentieel. Er kunnen extra voorzieningen worden overwogen om de kwaliteit van de ruimte te verbeteren en zo de zintuigen van de hond te ontwikkelen. Bijvoorbeeld lage begroeiing die het zicht niet belemmert, of ongevaarlijke speelaccessoires die aan de grond zijn bevestigd.	Er is onderzoek nodig naar de vraag of het voorzien van structuren die het verre zicht overheen een losloopweide of -zone (vanuit het standpunt van de hond) doorbreken, agressie tussen honden kunnen verminderen. Ook is er aandacht nodig voor de combinatie van grote met kleine honden, waarbij er kan gedacht worden aan het werken met tijdssloten, dus het voorzien van bepaalde momenten waarop de losloopweides enkel toegankelijk zijn voor kleine honden. Idem voor zelfzekere versus angstige honden.	
In de mate van het mogelijke moeten de bestaande losloopzones daarom in overeenstemming worden gebracht met bovenstaande aanbevelingen zodat ze effectief kunnen worden gebruikt door de burgers. Aangezien sommige van deze zones momenteel verwaarloosd zijn of onderhoudswerken vereisen, moet het in overeenstemming brengen ervan prioriteit krijgen zodat deze reeds bestaande zones gebruikt kunnen worden. Met omheiningreparaties, terreinonderhoud en werken van aanleg zal naar verwachting aan deze aanbevelingen voldoen worden.		
De aanbevelingen van de studie van 2017, in het bijzonder die met betrekking tot omheiningen, moeten rekening houden met eventuele beperkingen/aanbevelingen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen met betrekking tot bepaalde geklasseerde groene ruimten. De verenigbaarheid ervan moet geval per geval worden bestudeerd, in het bijzonder met betrekking tot het type groene ruimte.		

Er zouden innoverende projecten voor het ontwerp van duurzame inrichtingen en speeltoestellen ondersteund kunnen worden, vb. via projectoproepen of budgetten voor verenigingen die actief zijn in het dierenwelzijn. De kwaliteit van de ruimte zou verbeteren door de uitvoering van dit type project, dat een nieuwe dynamiek aan de ruimten zou geven.		
Wat betreft de invoering van een intern reglement voor omheinde gebieden, werkt de WG AWIBRU momenteel aan het opstellen van een dergelijk reglement, gemeenschappelijk voor de 19 gemeenten en het Gewest, gericht op het behoud van de rust van de burens en het goede interne gebruik van de zones.		
Er dient ook bijzondere aandacht te worden besteed aan het onderhoud van deze ruimten om voorrang te geven aan hun veiligheid en hun netheid. Hiervoor moet personeel beschikbaar worden gesteld, evenals het benodigde materieel, en dit kan worden bereikt door middel van periodieke of terugkerende opdrachten die moeten worden geformaliseerd door de gemeente of het gewest afhankelijk van de beheerder van de ruimte.		
De mogelijkheid om een zwembad in te richten die specifiek voor honden is bestemd of om toegang te geven tot bepaalde vijvers zou bestudeerd kunnen worden aangezien deze zones momenteel ontbreken in het Brussels Gewest, hoewel ze goed blijken te zijn voor de behoefte aan activiteit van honden, vooral van honden die openbloeien op verschillende terreinen.		

De aanleg van dergelijke zones zou honden ook een bron van verkoeling bieden op warme dagen. Vijvers die verzamel- en ontwikkelingsgebieden vormen voor avifauna, amfibieën en andere dieren en plantensoorten, en waar dus een hoog risico zou bestaan voor het behoud van de natuur en de biodiversiteit, worden vermeden.		
DOELSTELLING 3.3. DE TERBESCHIKKINGSTELLING VAN GROTE RUIMTEN VOOR WANDELINGEN MET HONDEN WAARBORGEN EN ANTICIPEREN OP CONFLICTEN IN GROTE LOSLOOPGEBIEDEN <i>3.3.1. De losloopzones in het Zoniënwoud en de grote groene ruimten in het Gewest duidelijk afbakenen.</i> <i>3.3.2 Het begrip “controle over de hond” verduidelijken</i> <i>3.3.3. De plaatsing en zichtbaarheid van de signalisatieborden duidelijk uitwerken op plaatsen waar honden zonder leiband mogen wandelen</i> <i>3.3.4. De hondenuitlaters sensibiliseren om een gecontroleerde wandeling in de gedeelde ruimten te maken, de afgebakende paden te gebruiken, de uitwerpselen op te rapen en de wilde natuur (flora en fauna) te respecteren.</i> <i>3.3.5. Wandelaars zonder hond sensibiliseren over de behoeften van honden en respect voor gedeelde ruimten.</i>		Niet enkel de plaatsing en zichtbaarheid van signalisatie zijn van belang, maar men moet de signalisatie ook uniformiseren over alle losloopzones (van hetzelfde type) in het BHG. Specifiek voor het Zoniënwoud is het belangrijk dat de signalisatie ook minstens vergelijkbaar is tussen het Vlaamse, Brusselse en Waalse deel en dus overheen de drie delen herkenbaar is voor de bezoekers.

Aangezien de hond een fysiologische behoefte en een gedragsbehoefte heeft om naar buiten te gaan, te bewegen en zich dus in de openbare ruimte te bevinden, gaat zijn verantwoordelijke uiteraard met hem wandelen in de groene ruimten van het Gewest.		
De algemene regel die opgelegd wordt door het algemene gemeentelijke politiereglement van de 19 gemeenten is het dragen van een leiband in de openbare ruimte behalve op plaatsen die specifiek bestemd zijn voor wandelingen zonder leiband.		
Er zijn losloopzones die gedeeld worden met andere gebruikers, zoals in het Zoniënwoud.		
Het Zoniënwoud (4.383 ha) reikt verder dan de gewestelijke administratieve grenzen en strekt zich uit over het Waalse en Vlaamse grondgebied. Het Brussels Gewest herbergt 1.665 hectare bos (38%). Ongeveer de helft hiervan is beschermd door UNESCO of door het statuut van bosreservaat. In deze beschermde gebieden moeten honden aangelijnd zijn. Er zijn gebruikskonflikten in het bos (tussen mensen onderling, tussen mensen en de wilde natuur, tussen mensen en honden, tussen honden en de wilde natuur, enz.) en bosopzichters en boswachters stellen verschillende soorten overlast vast door ongecontroleerde of slecht gecontroleerde honden, met name: schade aan de biodiversiteit (fauna en flora), bijten van mensen, enz.		

De teams van Brussel Leefmilieu hebben al tellingen en rapporten over dit onderwerp uitgevoerd, evenals diepgaande studies over de impact van menselijke activiteiten op wilde dieren. Boswachters maken bijvoorbeeld melding van aanvallen van honden op reeën.		
Vandaag de dag moeten honden in Wallonië en Vlaanderen overal aangelijnd zijn, met uitzondering van enkele welbepaalde zones. Het beheerplan van het Zoniënwoud (2019) heeft als doel de wetgeving die de praktijken in het bos regelt zoveel mogelijk te harmoniseren, met respect voor de specifieke socio-economische kenmerken van elke Gewest en rekening houdend met kwesties die over de gewestgrenzen heen spelen, waaronder het vrije verkeer van honden. Op de middellange termijn voorzagt het beheerplan aldus in een wijdverbreid gebruik van aangelijnde honden in het hele woud, met uitzondering van speciaal daartoe voorziene zones.		
De aanleg van grote afgebakende zones moet gepaard gaan met een duidelijke bewegwijzering teneinde conflicten te vermijden.		
De grenzen van deze gebieden moeten voldoen aan de huidige wetgeving inzake het natuurbehoud, die momenteel voorschrijft dat honden aangelijnd moeten zijn in natuur- en bosgebieden in overeenstemming met artikel 27, §1, 11° van de ordonnantie van 1 maart 2012 en in speciale beschermingszones in de zin van artikel 176undecies van het Boswetboek.		

In losloopzones wordt de volledige controle over de hond verwacht om de andere gebruikers of de biodiversiteit niet te hinderen (schade aan de biodiversiteit, ongewenst contact, conflicten, angst, enz.).	Het concept van “totale controle” is problematisch. Uiteraard is het belangrijk dat degene die een hond uitlaat, deze in voorzienbare omstandigheden onder controle heeft. In het geval van een loslopende hond betekent dit dat men deze in de voorzienbare omstandigheden (inclusief “wild” spel of mogelijke confrontaties met andere honden of gebruikers van de losloopzone) meteen moet kunnen terugroepen. Maar er kunnen altijd onvoorzienbare gebeurtenissen plaatsvinden die totaal nieuw zijn voor de hond in kwestie, waardoor zelfs een hond die in alle andere gevallen (gemakkelijk) te controleren is, dit plots niet meer is. Het is dus beter om te spreken van “maximale controle” in plaats van “totale controle” en dit concept te verduidelijken overeenkomstig voorgaande zinnen.	
Het concept van controle is evenwel wazig omdat het begrip moeilijk te definiëren is. Er moet dus over dit aspect worden nagedacht met wetenschappelijke deskundigen om de kernpunten van de controle te identificeren. De uitwerking van een duidelijke en ondubbelzinnige definitie zal de wandelaars met honden en de ambtenaren die inbreuken vaststellen toelaten te bepalen of de hond effectief onder de controle van de persoon is die ermee gaat wandelen.		
In alle gevallen veronderstelt een goede cohabitatie tussen mensen, honden, wilde dieren en wilde planten dat het publiek dat het bos gebruikt goed geïnformeerd is en dat de gebruiksregels strikt worden nageleefd. In dit opzicht zijn duidelijke bewegwijzering en informatiecampagnes goede oplossingen.		
Door mensen op te voeden over de voordelen van biodiversiteit en de relatie tussen mens en dier kan op een duurzame manier bewustzijn voor deze aspecten en respect voor anderen worden gecreëerd.		

Alle gebruikers van gedeelde ruimten moeten bewust worden gemaakt om spanningen te verminderen. Het delen van groene ruimten betekent het samenbrengen van verschillende gebruikers (wandelaars met of zonder hond, joggers, fietsers, enz.) met respect voor elkaars behoeften en biodiversiteit. Mensen informeren over hun verschillende behoeften zal wandelaars zonder hond helpen om de behoefte aan zones waar honden los mogen lopen te begrijpen, en omgekeerd zullen wandelaars met hond begrip hebben voor de behoefte van andere gebruikers om niet voortdurend geconfronteerd te worden met loslopende honden. Het is ook nodig om mensen bewust te maken van de noodzaak om de wilde fauna die aanwezig is in deze gemeenschappelijke ruimten te beschermen, om gebruikers te informeren over zowel de aanwezigheid van deze fauna als over de verstoring ervan door de gebruiksdruk die wordt uitgeoefend op groene ruimten.		
De bewustmaking moet zich ook richten op de impact van honden op de wilde flora (bomen die ontwortelen, takken die afbreken, de bodem die verrijkt wordt, bladeren die verbranden, enz.)		
De hond kan eveneens schadelijk zijn voor fauna en wilde flora en zelfs schade aanrichten. Een officiële telling van herten die gestorven zijn aan een hondenaanval zou licht kunnen werpen op de bijzonder problematische plaatsen voor de wilde fauna waar de leiband aangeraden of zelfs verplicht zou kunnen worden mits compenserende maatregel.		

DOELSTELLING 3.4 EEN DUIDELIJKE EN ZICHTBARE BEWEGWIJZERING GEBRUIKEN <i>3.4.1. De plaatsing en zichtbaarheid van de borden waarborgen op basis van de bestaande bewegwijzering.</i> <i>3.4.2. De mogelijkheid bestuderen om een gemeenschappelijke bewegwijzering voor het hele Gewest in te voeren.</i>		
Het belang om een eenvormige bewegwijzering in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in te voeren en deze uitgebreid te gebruiken, hoeft niet meer aangetoond te worden. Een duidelijke bewegwijzering die de ruimten bepaalt en duidelijk afbakt die bedoeld zijn voor de behoeften van de honden (hondentoiletten), de ruimten die voorbehouden zijn aan honden zonder leiband, deze waar de honden aan de leiband gehouden moeten worden en deze waar de toegang voor honden verboden is, is één van de efficiëntste middelen om conflicten tussen de verschillende gebruikers van de openbare ruimte te verminderen die ontstaan door een verkeerde informatie of een verkeerd begrip van de soorten ruimten.		
Momenteel wordt er in Brussel de voorkeur gegeven aan een bewegwijzering met pictogrammen om door iedereen begrepen te worden gelet op het multicultureel aspect van het Gewest. Deze zijn evenwel niet eenduidig wat de lezing ervan door de burger ingewikkeld maakt. Bepaalde informatie is eveneens moeilijk te begrijpen met een eenvoudige tekening.		Momenteel zijn veel borden ook moeilijk te zien. Het zijn vaak kleine elementen die gebruikers zonder honden dikwijls niet zien en die zelfs voor mensen die hun honden uitlaten moeilijk te vinden zijn.

Er moet een duidelijke bewegwijzering worden aangenomen die voor alle ruimten voor honden gemeenschappelijk is om het begrip ervan te vereenvoudigen.		
DOELSTELLING 3.5 ZORGEN VOOR EEN HARMONIEUZE INTEGRATIE VAN HONDENUITLATERS IN GEMEENSCHAPPELIJKE RUIMTEN <i>3.5.1. De activiteit van de hondenuitlaters omkaderen.</i> <i>3.5.2. Hondenuitlaters bewustmaken van de noodzaak om de geldende wetgeving in de openbare ruimte na te leven.</i>		
De activiteit van hondenuitlater wordt steeds populairder in Europese steden en Brussel is geen uitzondering. Sommige verantwoordelijken gebruiken deze dienst uit gebruiksgemak terwijl de activiteit nuttig is voor mensen die de mogelijkheid niet hebben om zelf, eenmalig of regelmatig, met hun hond te gaan wandelen. Er kunnen hier verschillende redenen voor zijn zoals professionele verplichtingen, een ziekte of een handicap... De activiteit zorgt ongetwijfeld voor voordelen maar veroorzaakt eveneens overlast die de reeds aanwezige spanning kan opdrijven: groot aantal honden, gebrek aan controle over de hond, conflicten met andere gebruikers, mogelijk verlies van verantwoordelijkheid bij hondenbezitters, ...	In deze alinea dient ook vermeld te worden dat er moet nagedacht worden over mogelijke gezondheidsrisico's, in het bijzonder voor zeer jonge dieren of dieren met een zwakkere immuniteit (zonder dat er meteen moet gespecificeerd worden wat er uit deze reflectie moet volgen).	

Deze activiteit wordt nog niet in de Brusselse wetgeving omkaderd. Ze verdient nochtans omkaderd te worden bijvoorbeeld door een minimaal ervarings- of opleidingsniveau vast te stellen dat vereist is om deze activiteit uit te voeren. Er zou kunnen worden besloten om een maximumaantal honden op te leggen volgens verschillende criteria (ras, plaats van de wandeling,...) zoals dit het geval is voor bepaalde plaatsen in Nederland⁶ en Zwitserland⁷.		
Het is ook belangrijk om hondenuitlaters te herinneren aan de verplichtingen die gelden wanneer ze door hun hond worden vergezeld in de openbare ruimte. Zoals hierboven vermeld, vereist het algemeen politiereglement dat honden in de openbare ruimte aan de leiband worden gehouden, behalve in zones die specifiek zijn voorbehouden voor vrij rondlopen, dat uitwerpselen worden opgeruimd en dat het verboden is om de aanvalsdrijf van het dier op te drijven. Deze regels moeten worden nageleefd om de openbare veiligheid, gezondheid en rust te garanderen. Deze inspanningen op het vlak van sensibilisering kunnen ook meer in het algemeen worden toegepast op de kwestie van de interactie tussen honden en wilde fauna en flora, zoals hierboven al werd vermeld.		

⁶ Het Amsterdamse bos bijvoorbeeld laat slechts bepaalde organisaties toe om dogsittingactiviteiten op zijn grondgebied te organiseren en met toelating (die in een beperkt aantal worden afgeleverd) (<https://www.amsterdamsebos.nl/lijstcommercieel>).

⁷ Artikel 10 van het reglement dat van toepassing is van de wet op honden van 27 juli 2011 in het kanton Genève : een persoon die met meer dan 3 honden tegelijk wandelt, de eigen hond inbegrepen, moet beschikken over een toelating die een gespecialiseerde opleiding vereist. Op de website van het Kanton is er een lijst van erkende hondenuitlaters beschikbaar.

DOELSTELLING 3.6. DE TOEGANKELIJKHEID VAN DE INFORMATIE VERZEKEREN <i>3.6.1. Zorgen voor de verspreiding, toegankelijkheid en actualisering van een kaart van losloopzones.</i>		
Burgers moeten toegang hebben tot een kaart met alle ruimten voor honden die door de gemeenten of het gewest worden beheerd. Deze kaart moet duidelijk, toegankelijk en regelmatig bijgewerkt zijn, wat coördinatie tussen het Gewest en de gemeenten vereist.		
Het gebruik van een bestaande of nieuwe mobiele applicatie zou overwogen kunnen worden zodat de verantwoordelijke van het dier op elk ogenblik toegang zou hebben tot de nuttige informatie over de zones die op honden betrekking hebben. Er zouden technologische tools ter beschikking gesteld kunnen worden zoals een alarm wanneer men de betrokken zone verlaat. Via de applicatie zou de herhaling van de wetgeving en van de van kracht zijnde reglementering eveneens toegankelijk zijn. Elke ontwikkeling van IT-tools zal voldoen aan de gewestelijke webstrategie op dit gebied.		
DOELSTELLING 3.7. DE BESCHERMING VAN DE HOND TIJDENS DE WANDELINGEN WAARBORGEN <i>3.7.1. Burgers bewust maken van de risico's van wandelingen afhankelijk van de seizoenen.</i> <i>3.7.2. Burgers bewust maken van hondenvergiftiging.</i>		

Honden die al dan niet aan de leiband lopen, kunnen soms bepaalde gevaren lopen als ze in de openbare ruimte zijn. De pers heeft al melding gemaakt van ongelukkige gevallen van honden die vergiftigd werden of gezondheidsproblemen kregen door aartjes.		
Wanneer het warme weer terugkeert of tijdens perioden van extreme kou, kan wandelen met een hond bepaalde gevaren met zich meebrengen waarop het belangrijk is om de aandacht van hondenbaasjes te vestigen. In de lente en de zomer lopen honden de kans giftige planten en bloemen, aartjes, teken en processierupsen tegen te komen.		
Aartjes zijn grasachtige planten die meestal in de zomer in droog gras verschijnen en een scherpe punt hebben. De stekel komt los van de stengel als hij opdroogt en kan het lichaam van de hond binnendringen via de huid of lichaamsopeningen zoals de oren, neus en ogen zonder vanzelf te verdwijnen. Het aartje kan de luchtwegen verstoren en geïnfecteerd raken, wat leidt tot medische complicaties en, in het ergste geval, de dood. Het probleem is al onder controle in omheinde losloopzones en de aanwezigheid van aartjes komt het meest voor in gebieden waar honden aangelijnd moeten zijn, of zelfs op plaatsen waar ze verboden zijn.		Correctie: Aartjes zijn <u>kleine onderdelen van</u> grasachtige planten

Teken worden ook actiever naarmate de temperatuur stijgt. Teken hechten zich aan de huid van het dier en kunnen ziekten overbrengen. Regelmatige inspectie van de vacht en huid van de hond is belangrijk om de aanwezigheid van teken op te sporen.		
Honden hebben ook beweging nodig als de temperatuur onder 0° zakt. In dit geval moet je oppassen voor vorst, die de poten van de dieren kan verwonden.		Ook opletten in geval van hitte die het asfalt opwarmt, wat brandwonden aan de poten kan veroorzaken.
Het zou nuttig zijn om de communicatie over deze kwesties te intensiveren, om de verantwoordelijken van honden te wijzen op de waarschuwingssignalen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van een aartje, een parasiet of een verwonding na een wandeling bij vriesweer, en om hen te informeren over de juiste reflexen die ze moeten aannemen, zowel preventief als achteraf.		
Sommige honden werden ook vergiftigd door het kwaadwillig plaatsen van gehaktballen met gif in openbare ruimtes. Deze vergiftigingen zijn in principe niet het gevolg van het per ongeluk binnenkrijgen van vergiftigde producten die legaal door de overheid of door een verdelgingsbedrijf daar zijn neergelegd. Hoewel er in dit verband geen klachten werden ingediend bij de autoriteiten, is het toch nuttig om hondenbezitters te waarschuwen voor de noodzaak om voortdurend waakzaam te zijn om te voorkomen dat voedsel in de natuur wordt ingeslikt.		

Honden kunnen ook het slachtoffer worden van vergiftiging door het inslikken van antivriesmiddel, dat vaak wordt gebruikt tijdens vorstperiodes. In het geval van een vermoeden van vergiftiging, opzettelijk of onopzettelijk, is het belangrijk om eigenaren van huisdieren bewust te maken van de tekenen van vergiftiging en de juiste actie die ze moeten ondernemen.		
4. BEHEER VAN DE AGRESSIVITEIT VAN HONDEN De aanwezigheid van honden in de openbare ruimte kan risico's opleveren voor de volksgezondheid en de veiligheid. Een hond kan in bepaalde omstandigheden agressief gedrag vertonen, dat zelfs kan leiden tot bijten. Agressief gedrag dat niet tot bijten leidt, is echter al een storende factor voor de openbare veiligheid, omdat het mensen kan afschrikken of ongelukken kan veroorzaken (bijv. een onstuimige en agressieve hond die het verkeer verstoort).		
Honden die in goede gezondheid verkeren, goed gesocialiseerd en opgevoed zijn, gedragen zich over het algemeen voorspelbaar en luisteren naar hun baasje. Een opeenvolging van factoren kan er echter voor zorgen dat hij agressief reageert.		
Een hond met ongecontroleerde gedragsproblemen kan sneller reageren op bepaalde prikkels, wat uiteindelijk tot gevaarlijke situaties kan leiden. Sommige honden zijn ook getraind met de bedoeling zich agressief te gedragen.		

In principe zal de hond een reeks tekenen van ongemak of stress vertonen voordat hij overgaat naar de agressiefase. Het is echter niet altijd gemakkelijk om deze signalen te ontcijferen, zelfs niet voor de meest scherpzinnige hondenbaasjes. Een proces dat vergelijkbaar is met dat van mensen wordt in gang gezet in het geval van een verstoring, waarbij de hond de optie heeft om te reageren met aanval, vlucht of geremd gedrag.		
Aanvallen en beten kunnen ernstige lichamelijke letsels veroorzaken en medische interventie vereisen. De agressie van een hond kan gericht zijn tegen de baas, bekenden, vreemden of andere dieren. Mensen die gebeten zijn of getuige zijn geweest van een aanval kunnen na verloop van tijd posttraumatische stresssymptomen ontwikkelen. Hondenagressie is geen onderwerp om lichtvaardig mee om te gaan, maar vereist een effectieve, gecoördineerde aanpak om enerzijds het risico op agressie te voorkomen en anderzijds serieus om te gaan met klachten van agressie.		
In het Brusselse Gewest beschikken we niet meer over een reglementering met betrekking tot een klassering van bepaalde zogenaamde “gevaarlijke” honden. Er bestaat momenteel geen wetenschappelijke consensus over het begrip van een ras dat gevaarlijker is dan een ander ras. De oorsprong van de hondenagressiviteit zou niet systematisch zijn van een ras in het bijzonder maar zou de onderliggende oorzaak zijn van de gedragsproblemen van het dier.	De derde zin van deze alinea moet anders geformuleerd worden, om duidelijk te maken dat variaties binnen een ras net zo belangrijk zijn als variaties tussen rassen als het gaat om gedrag, en dat agressie verschillende oorzaken kan hebben, waaronder andere gedragsproblemen.	

Het is ook ingewikkeld om zogenaamde gevaarlijke honden in te delen op basis van rascriteria, omdat deze zeer specifiek zijn. Dit systeem, dat met name in Frankrijk wordt gebruikt, wordt voortdurend herzien vanwege de problemen die gepaard gaan met de implementatie ervan, aangezien sommige honden niet voldoen aan de perfecte rasstandaarden, maar desondanks worden geacht te zijn opgenomen in de classificatie van honden waarvoor een speciale vergunning nodig is.		
De socialisering en opvoeding van de hond en het baasje zijn de beste preventieve middelen om de verantwoordelijke in staat te stellen zijn hond te leren kennen, tekenen van ongemak bij het dier te herkennen, mogelijke gedragsproblemen op te sporen en de hond de basisbeginselen van socialisatie, gehoorzaamheid en andere basisvaardigheden aan te leren, zodat hij zich goed in de maatschappij kan integreren. De gerichte acties in het kader van pijler 2 met betrekking tot hondentraining zullen dus bijdragen tot de verwezenlijking van de onderstaande doelstellingen.		
DOELSTELLING 4.1 AAN PREVENTIE DOEN OM DE RISICO'S OP HONDENBETEN TE VERMINDEREN <i>4.1.1. Sessies voor de preventie van hondenbeten bevorderen.</i> <i>4.1.2. Professionals sensibiliseren voor hun ondersteunende rol in het beheer van de agressiviteit van honden en hun expertise benutten.</i>		

4.1.3. De thematiek van de controle van de hond integreren, met inbegrip van de hondenagressiviteit, in de opleidingsprogramma's van de ambtenaren van overheidsdiensten.		
Een studie die in Nederland werd uitgevoerd, toont aan dat het eerder de omstandigheden zijn dan de individuen zelf die nadelig zijn⁸. De zogenaamde gevaarlijke rassen komen niet significant voor in ongevallen door bijten wanneer ze met andere rassen vergeleken worden.⁹ Elke hond, ongeacht zijn grootte, aard of ras kan potentieel gevaarlijk zijn afhankelijk van de omstandigheden. Dit brengt ons tot de conclusie dat preventie het prioritaire aspect moet zijn waarnaar het beleid zich moet richten.		
Het begrip “gevaarlijke” honden is in werkelijkheid afkomstig van het in de media brengen van ernstige zelfs dodelijke ongevallen op wereldschaal. Deze media-aandacht heeft bepaalde hondenrassen in een slecht daglicht gesteld waarvoor er specifieke wetten werden ingevoerd (verbod, verplichte muilkorf,...). De opstelling van lijsten met gevaarlijke rassen blijkt echter vaak ondoeltreffend en deze worden meestal achterwege gelaten¹⁰.		

⁸ Dog bites in the Netherlands. A study of victims, injuries, circumstances and aggression to support evaluation of breed specific legislation. Cornelissen, Hopster,, The Veterinary Journal, vol 186, Issue 3, 2010, pp.292-298.

⁹ Does the Dangerous Act protect against animal attacks : a prospective study of mammalian bites in the Accident and Emergency department. Klaassen, Buckley, Esmail, Injury, vol 27, Issue 2,1996, pp89-91.

¹⁰ <https://www.ledevoir.com/politique/montreal/515057/la-ville-de-montreal-suspend-son-reglement-sur-les-pitbulls>

Sessies voor de preventie van hondenbeten worden aangeboden door verenigingen en groepen dierenartsen voor een gevarieerd publiek om hondengedrag uit te leggen, mogelijke reacties op bepaalde stimuli te analyseren en tekenen van ongemak te identificeren die snel of uiteindelijk kunnen leiden tot een beet of gedragsproblemen die kunnen resulteren in agressie.		
Het leren voorkomen van hondenbeten moet al vanaf zeer jonge leeftijd gebeuren, om kinderen te leren wat ze wel en niet moeten doen in de aanwezigheid van een hond, bekend of onbekend.		Dus aanmoedigen om lessen of "interventies" op scholen te organiseren om kinderen te leren hoe ze zich moeten gedragen tegenover hun eigen honden, maar ook tegenover loslopende honden of zelfs aangelijnde honden in parken, op straat, ...
Mensen die verantwoordelijk zijn voor honden, maar ook voor andere dieren, moeten hiervan bewust worden gemaakt, zodat ze een effectieve controle over hun dier kunnen uitoefenen en zo het risico op agressie kunnen verminderen.		
Lokale en regionale ambtenaren die tijdens hun werk in contact komen met honden, evenals de politie, zouden ook moeten profiteren van dit soort preventiewerkshops, zodat ze de juiste gebaren kunnen maken in het bijzijn van een hond, of het nu gaat om een hond die een probleem voor de openbare orde veroorzaakt, een hond waarvoor een melding van verwaarlozing of mishandeling is gedaan, of een hond die ze tijdens hun werk tegenkomen.		

Vakmensen op het gebied van diergezondheid en gedrag, zoals dierenartsen, zijn belangrijke spelers die meer inzicht hebben in de fysiologische en ethologische behoeften van dieren. In aanvulling op hun basisopleiding hebben sommigen van hen zich bijgeschoold op deze gebieden, en alleen deze mensen zijn in staat om een beoordeling van gevaarlijkheid uit te voeren. Het is daarom belangrijk om dit werk op waarde te schatten en een beroep te doen op deskundigen op het gebied van diergeneeskunde en hondengedrag om programma's op te zetten ter voorkoming en beheersing van hondenagressie.		
De GSOB en de GIP zouden er baat bij hebben om hun opleidingscatalogi voor diermanagement uit te breiden, in het bijzonder door een hoofdstuk over hondenagressie op te nemen, zodat alle werknemers in overheidsdienst die tijdens hun werk met honden worden geconfronteerd, getraind zijn en niet machteloos staan wanneer ze worden geconfronteerd met een hond die tekenen van agressie vertoont.		
DOELSTELLING 4.2. EEN GEHARMONISEERDE OPVOLGING VAN "GEVAARLIJKE" HONDEN WAARBORGEN 4.2.1. <i>Zorgen voor de invoering en verspreiding van een geharmoniseerde procedure voor de behandeling van klachten over "gevaarlijke" honden.</i> 4.2.2. <i>Populaties bijtende of agressieve honden monitoren.</i>		Aan de Universiteit van Gent wordt momenteel met een interdisciplinair team een protocol uitgewerkt voor risico-evaluatie van agressieve honden. Dit wordt aangepakt via een multidisciplinair team, omdat bij hondenagressie het probleem zelden enkel bij de hond ligt, maar vaak ook een probleem van diens verantwoordelijke(n) is. Mogelijks bestaan er soortgelijke initiatieven in het BHG, die hier kunnen vermeld worden?

4.2.3. De opleiding bevorderen van politie, gemeentelijke en gewestelijke ambtenaren, burgemeesters en magistraten, en ambtenaren van openbare diensten in het opvolgen van dossiers waarbij "gevaarlijke" honden betrokken zijn en in de omgang met deze dieren. 4.2.4. Onderzoeken of het wenselijk is een "waarnemingscentrum voor bijtincidenten" op te richten.		
De procedures die te maken hebben met de controle van agressieve of bijtende honden zijn niet goed gekend. Wanneer de politie, de gewestelijke administratie of de gemeente een melding of een klacht ontvangt voor een mogelijk gevaarlijke of bijtende hond, heerst er verwarring over het machtsniveau dat bevoegd is om te handelen. Zelfs wanneer de juiste overheid ter plaatse wordt gestuurd of de gebeurtenissen bijwoont, is het niet gemakkelijk om correct te handelen bij een agressieve hond.		
Om de maatschappij te beschermen tegen ongevallen veroorzaakt door honden en om adequaat te reageren op meldingen, moet er een gestandaardiseerde procedure worden ingevoerd in geval van een agressieprobleem.		
De politie is de bevoegde instantie voor het ontvangen van klachten over hondenagressie of hondenbeten. De politie verwerpt deze klachten soms, omdat ze niet altijd serieus worden genomen. Slachtoffers van hondenagressie of -beten moeten echter worden gehoord en ondersteund door de politie, zodat ze niet ook het slachtoffer worden van onvoldoende aandacht.		

Het is daarom essentieel om de politie en de magistraten die verantwoordelijk zijn voor het onderzoek naar een geval van hondenagressie bewust te maken van het belang van het in overweging nemen van klachten en het opvolgen van deze gevallen om niet alleen het slachtoffer te beschermen, maar ook de openbare orde en de hond zelf, die agressief kan hebben gereageerd als gevolg van mishandeling.	Het laatste deel van deze zin (“die agressief ...”) wordt best geschrapt omdat agressief gedrag van honden kan te wijten zijn aan veel verschillende redenen, niet alleen mishandeling. Het heeft dus geen zin om slechts één mogelijke reden aan te halen.	
De burgemeester is de bevoegde autoriteit om een bevel tot inbeslagname uit te vaardigen omwille van de openbare veiligheid. Meldingen moeten hem dus bereiken zodat hij zijn bevoegdheden ten volle kan benutten. De burgemeester moet samenwerken met dierenartsen om de gevaarlijkheid van het dier en het risico op recidive te beoordelen. Op basis van dit advies kan de burgemeester een weloverwogen beslissing nemen over de bestemming van de hond in kwestie. Deze standaardprocedure zou ook in gang kunnen worden gezet, niet op basis van een klacht, maar op basis van een melding van een dierengedragdeskundige over een potentieel gevaarlijke situatie, zelfs als er nog geen sprake is van agressie.	De Raad is akkoord dat ook honden die nog niet betrokken geweest zijn bij bijtincidenten (vaak gebruikt als criterium voor “gevaarlijke” of “agressieve” honden) toch een klimaat van angst kunnen creëren in een buurt en eventueel een reëel gevaar kunnen vormen. Maar in afwezigheid van een systeem van erkenning of toezicht op de opleiding van dierengedragdeskundigen, betekent het voorstel dat de burgemeester een procedure kan in gang zetten met een aanzienlijke invloed op een hond en zijn verantwoordelijke, louter op verzoek van eenieder die zichzelf gedragdeskundige wil noemen, ook al is er geen agressief gedrag gemeld. Dit houdt een risico in op misbruik (disproportionele maatregelen), dat moet worden geëlimineerd. Het zou dus beter zijn dat mensen die zich bedreigd voelen door het gedrag van een bepaalde hond dit eerst melden aan de (bij voorkeur lokale) autoriteiten (vb. wijkpolitie) die best een eerste evaluatie van de situatie maken (vb. buurtonderzoek, eigen observaties, ...) vooraleer er een gedragsdierenarts wordt geraadpleegd en er verregaande maatregelen worden opgelegd.	

Een hond die gebeten heeft, loopt een groter risico om achtergelaten of zelfs geëuthanaseerd te worden, omdat er geen procedure is om hem in een geschikte structuur te plaatsen en te rehabiliteren. Het is daarom belangrijk om aandacht te besteden aan het beheer van populaties bijtende honden om te voorkomen dat er systematisch wordt overgegaan tot euthanasie in gevallen waarin deze oplossing vermijdbaar is. Aangezien beten meestal het gevolg zijn van omstandigheden, mag euthanasie niet de prioritaire reflex zijn die de burgemeester hanteert. In combinatie met een rehabilitatieprogramma zal de hond door het volgen van een standaardprocedure een gedetailleerde diagnose kunnen krijgen evenals de beste kans om zijn plaats in een gezin en in de maatschappij te vinden. Om een dergelijk beheer te garanderen, zouden de conclusies van de beoordeling van de gevaarlijkheid kunnen worden vastgelegd in de DOG ID-database. Deze geschiedenis zou de toekomstige verantwoordelijke van het dier in staat stellen om passende maatregelen te nemen om mogelijke recidive te voorkomen.	Hoewel de Raad voorstander is van een systeem dat toelaat om gevaarlijke honden (of beter gezegd, gevaarlijke combinaties hond-verantwoordelijke) te volgen (o.a. controleren of de aanbevelingen naar aanleiding van een gedragsevaluatie worden toegepast, toezien op de voortplanting van de hond, ...), vindt de Raad het geen goed idee om een cijfermatige of categoriserende beoordeling van de gevaarlijkheid van een hond vastleggen in DogID. Dit houdt namelijk een risico op overmatige categorisering in, wat toch een verregaande invloed kan hebben op de hond en zijn verantwoordelijke. Beter zou zijn om louter te vermelden dat er een beoordeling van gevaarlijkheid is uitgevoerd, samen met de gegevens van de gedragsdierenarts die dit gedaan heeft, zodat meer info bij deze dierenarts kan opgevraagd worden. Het zou ook nuttig zijn om deze informatie niet alleen in DogID maar ook in het paspoort van de hond in kwestie te noteren.	
De opleiding van alle betrokken actoren in de keten die te maken kunnen krijgen met een klacht over hondenagressie of een hond die gebeten heeft, moet worden verbeterd om hen bewust te maken en hen op te leiden in het registreren van de klacht, het afhandelen ervan volgens de juiste procedure en het raadplegen van de bevoegde personen.		

De opleiding moet een effectieve interventie mogelijk maken door het publiek te informeren over de te volgen procedure, de bevoegde instanties waartoe men zich kan wenden, de te nemen voorzorgsmaatregelen, enz.		
Er kunnen verschillende gegevens worden verzameld om een beheer van hondenagressieproblemen op lange termijn te garanderen. Er kunnen bijvoorbeeld gegevens worden verzameld over de verschillende soorten ongelukken (omstandigheden, bijtincidenten binnen of buiten het gezin, opvolging van klachten, etc.) en over agressief gedrag dat nog niet tot een ongeluk heeft geleid.		
5. NETHEID IN DE OPENBARE RUIMTE De primaire behoeften van de hond bestaan er eveneens in zijn behoefte te kunnen doen en zijn territorium met geur af te bakenen. Het is eenvoudig om deze behoefte te begrijpen maar de praktijk kan bij mensen afkeer opwekken omwille van de verschillende hinder die veroorzaakt wordt door de uitwerpselen (geur, vernieling van goederen, vuil op straat,...).		
Het gemeenschappelijk algemeen politiereglement voor de 19 Brusselse gemeenten schrijft voor dat uitwerpselen van honden op gepaste wijze moeten worden opgeruimd op openbare plaatsen, met uitzondering van speciaal daartoe ingerichte zones.		

De persoon die verantwoordelijk is voor de hond moet altijd een zakje bij de hand hebben. Deze zakjes mogen niet in de openbare ruimte worden achtergelaten, behalve in openbare vuilnisbakken.		
Hondenuitlaters moeten worden aangemoedigd om de openbare ruimte schoon te houden, zodat iedereen kan genieten van een proper en gastvrij Gewest.		
Specifieke voorzieningen, in de vorm van hondentoiletten, zijn een ander middel dat de overheid gebruikt om illegale hondenpoep tegen te gaan.		
Hondentoiletten zijn ruimten van enkele vierkante meters groot waar honden hun behoefte kunnen doen – plassen en ontlasten – zonder dat het baasje verplicht is de uitwerpselen op te rapen, aangezien het onderhoud verzekerd wordt door de reinigingsdiensten. Deze hondentoiletten werden aangelegd om tegemoet te komen aan de nood van de hond zich van zijn ontlasting te ontdoen en tegelijk de concentratie aan uitwerpselen en het opruimen ervan te optimaliseren.		
De Brusselse gemeenten voeren in het algemeen een actief beleid voor de hondentoiletten. Volgens de cijfers van 2017 bevinden er zich ongeveer 500 hondentoiletten op het volledige Brusselse grondgebied. Deze ruimten liggen verspreid over de 19 gemeenten zonder homogene dekking.		

DOELSTELLING 5.1. TOEZIEN OP DE NALEVING VAN DE VERPLICHTING OM HONDENPOEP OP TE RUIMEN <i>5.1.1. Hondenbezitters bewust maken van de noodzaak om openbare ruimten schoon te houden</i>		
Hondenbezitters moeten zich bewust zijn van de primaire fysiologische behoefte van de hond om te ontlasten en van de feitelijke verplichtingen van de persoon die verantwoordelijk is voor het uitlaten van de hond in de openbare ruimte.		
Hondenbezitters en hondenuitlaters moeten bewust worden gemaakt van deze kwesties om ervoor te zorgen dat de openbare ruimte schoon wordt gehouden en dat andere gebruikers met respect worden behandeld. Om dit doel te bereiken, is het belangrijk om aan te dringen op elke verplichting: opruimen, persoonlijke zakje, deponeren in openbare vuilnisbakken.		
In bepaalde gemeentelijke of gewestelijke parken en groene ruimten worden regelmatig zakjes ter beschikking gesteld van de gebruikers. Dit initiatief maakt het gemakkelijker om te voldoen aan de verplichting om uitwerpselen op te ruimen en is zeer nuttig in geval van vergeetachtigheid of onvoorziene omstandigheden. Het verstrekken van deze zakjes mag echter niet in de plaats komen van de verplichting voor de persoon die verantwoordelijk is voor de hond om zelf voor zakjes te zorgen.		Hondenpoepzakjes worden momenteel slechts hier en daar beschikbaar gesteld. Bewustmaking houdt ook in dat men mensen moet leren dat zakjes met hondenpoep in (openbare) vuilnisbakken moeten worden gedeponeerd, op voorwaarde dat er genoeg van zijn en dat ze voldoende worden geleegd.

DOELSTELLING 5.2. ZORGEN VOOR EEN OPTIMAAL BEHEER VAN DE HONDENTOILETTEN OP HET GRONDGEBIED <i>5.2.1. Overwegen om nieuwe hondentoiletten te installeren in gebieden waar er een tekort is.</i> <i>5.2.2. De ligging van de hondentoiletten op geschikte plaatsen verzekeren.</i> <i>5.2.3. Waken over de veiligheid en de toegang voor de gebruikers van hondentoiletten en over hun onderhoud.</i> <i>5.2.4. De toegang tot informatie over de ligging van de hondentoiletten verzekeren.</i>		
Om ervoor te zorgen dat er voldoende hondentoiletten worden aangeboden aan hondenbezitters, zou het belangrijk zijn om het aantal bestaande hondentoiletten in de 19 gemeenten te inventariseren en na te gaan welke plaatsen het meest gebruikt worden en waar er tekorten zijn. Op die manier kan worden overwogen om nieuwe hondentoiletten te voorzien in gebieden met een tekort.		
Om de overlast ervan te beperken, moeten de hondentoiletten worden aangelegd op geschikte plaatsen waarbij rekening wordt gehouden met de stedelijke context van het Gewest. De locaties moeten gekozen worden om de overlast voor bepaalde activiteiten te beperken. Er wordt aanbevolen om locaties in de buurt van begraafplaatsen, gebedshuizen en scholen te vermijden.		

Het is eveneens van belang de toegang tot deze plaatsen te verzekeren voor personen met een beperkte mobiliteit of personen die begeleid worden door een assistentiehond, voor wie deze infrastructures echt noodzakelijk zijn, aangezien zij vrijgesteld zijn van de verplichting om de uitwerpselen van hun hond op te ruimen.		
Hondentoiletten moeten ingericht worden met een geschikte bedekking die het opruimen vergemakkelijkt en de geur vermindert. Er wordt aanbevolen dat het hondentoilet bedekt wordt met 10 cm dolomiet 0/15 op gestabiliseerde grond, zodat het kalkgehalte de zuurtegraad van de urine neutraliseert.		
Er moet eveneens op worden toegezien dat ze regelmatig onderhouden worden (onderhoud geschat op elke twee dagen of minstens drie keer per week, wat een aanzienlijke kost vertegenwoordigt). De bedekking met dolomiet zorgt voor een vlot onderhoud en een gemakkelijke vervanging ervan na intensief gebruik. Deze zones moeten duidelijk afgebakend zijn. De hondentoiletten moeten dan ook naar behoren omheind en aangegeven zijn. De omheining mag slechts één toegang hebben. Wat de binneninrichting betreft, moet de zone een centrale paal hebben voor de mannetjes, vuilnisbakken en verlichting.		

Net als voor de losloopzones moeten de burgers toegang hebben tot een gecentraliseerde kaart van de zones voor honden die beheerd worden door de gemeente of het Gewest. Deze kaart moet duidelijk, toegankelijk en regelmatig geüpdatet worden, wat met name een coördinatie van het Gewest en de gemeenten zou inhouden.		
6. BESCHERMING VAN DE DIENSTHONDEN De diensthonden, die de assistentiehonden en de werkhonden omvatten, vallen onder specifieke reglementeringen en hebben een bijzonder statuut.		
De assistentiehonden die werden getraind door een erkende organisatie en die een herkenningsteken dragen, zijn niet onderworpen aan de verplichting een leiband te dragen in de ruimten. De mensen die door een assistentiehond begeleid worden, zijn eveneens niet verplicht de uitwerpselen op te rapen. Het is trouwens verboden om de toegang te weigeren aan assistentiehonden, aangezien mensen en hun assistentiehonden toegang hebben tot elke openbare plaats binnen en buiten behalve enkele uitzonderingen die door de wet voorzien zijn ¹¹ . De assistentiehonden in opleiding genieten dezelfde behandeling.		

¹¹ Ordonnantie van 18 december 2008 betreffende de toegang van assistentiehonden tot voor het publiek toegankelijke plaatsen

De werkhonden begeleiden natuurlijk hun verantwoordelijke overal waar er een beroep wordt gedaan op zijn interventie. De woestheid van het dier mag in bepaalde gevallen door zijn verantwoordelijke worden opgewekt, in tegenstelling tot wat voorzien is voor de andere honden waar dit specifiek wordt verboden door de wetgeving.		
Een andere categorie honden betreft deze die gebruikt worden in het kader van dierentherapie of hondentherapie. Dierentherapie kan gedefinieerd worden als een “hulprelatie met een preventief of therapeutisch doel waarin een gekwalificeerde professional die eveneens op mensen en dieren betrekking heeft, een overeenstemmend dier bij een begunstigde plaatst. Deze relatie die minstens een driehoekrelatie vormt, heeft tot doel overeenstemmende interacties te begrijpen en te zoeken, die beiden voordeel opleveren, waarbij de ene zijn resources aan de andere geeft, in een kader dat binnen een project bepaald wordt”¹².	Bij alle diergeassisteerde interventies is het belangrijk om na te gaan of de betrokken dieren geschikt zijn voor dit soort werk en om te zorgen dat er een gepaste omkadering is met personen die toezien op het effect op de deelnemende mensen maar evenzeer op het welzijn van de betrokken dieren. Het zou dus interessant zijn om te werken aan een wettelijk kader voor diergeassisteerde interventies.	In het Nederlands is "diergeassisteerde interventies" een betere term dan "dierentherapie" of "diergeassisteerde therapie" als men ook wil ingaan op andere interventies (die zeker en vast bestaan, vermoedelijk ook in het BHG) dan enkele deze met een louter therapeutisch doel. Er zijn immers 3 verschillende subcategorieën te definiëren: (a) dier-geassisteerde therapie (therapeutisch doel, waarbij therapeut nodig is), (b) leren met assistentie van dieren (leerdoelen, waarbij een pedagoog nodig is), (c) andere activiteiten met assistentie van dieren, zonder echt leerdoel of therapeutisch doel. Zie https://www.avma.org/resources-tools/avma-policies/animal-assisted-interventions-definitions en https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2021/09/practical-sheet-animal-assisted-interventions-english.pdf

¹² RESILIENCE et al., 2014, « médiation animale, une nouvelle définition ». Beschikbaar op het adres: <https://www.resilience.org/definition-mediation-animale>

DOELSTELLING 6.1. MEER REKENING HOUDEN MET DIENSTHONDEN <i>6.1.1. De zichtbaarheid van de toegang voor assistentiehonden op publieke en private plaatsen bevorderen.</i> <i>6.1.2. Sensibiliseren voor de aanwezigheid en het nut van de diensthond in de openbare ruimte.</i> <i>6.1.3. De strijd tegen feiten van mishandeling gepleegd op diensthonden opvoeren.</i>		
Het is primordiaal om het publiek te sensibiliseren en te informeren over de rechten van mensen die door een assistentiehond begeleid worden om de discriminatie van deze mensen te verminderen en geweld tegen hun honden te vermijden. Het is mogelijk personen die begeleid worden door een diensthond, gerust te stellen over de welkome aanwezigheid van hun honden op publieke en private plaatsen door eenvoudige handelingen, zoals het aanbrengen van een zichtbare sticker op de gevel van de instelling of door het personeel op te leiden voor het onthaal van deze dieren.		
Deze honden, die een specifieke opleiding hebben gevolgd om deze opdrachten te vervullen, zijn in principe gehoorzaam en er werd bijzondere aandacht besteed aan hun socialisatie. Zij zijn, door hun aanwezigheid, in staat niet alleen de personen die ze begeleiden, maar ook de andere burgers, gerust te stellen.		

Het is dus nuttig om de sensibilisering van het grote publiek voor het nut van deze honden te versterken om de personen die de aanwezigheid en de diensten van een assistentiehond nodig hebben, niet te stigmatiseren, en de burgers te leren welke bewegingen ze moeten maken, wanneer ze deze honden tegenkomen.		
Diensthonden vervullen een essentiële functie van begeleiding voor hun verantwoordelijke. Mishandeling van deze dieren moet streng bestraft worden door bijvoorbeeld een verzwarende omstandigheid in te voeren wanneer de inbreuken op het dierenwelzijn worden gepleegd op diendieren.		
DOELSTELLING 6.2. DE WELDADEN VAN HONDEN ERKENNEN 6.2.1. De activiteit van de bemiddeling met dieren omkaderen. 6.2.2. De ondersteuning van vernieuwende projecten rond therapie met dieren bevorderen. 6.2.3. De aanwezigheid van de honden voor emotionele ondersteuning in bepaalde instellingen, zoals commissariaten, dagcentra, verblijfscentra voor mensen met een handicap, centra voor mentale gezondheid,... aanmoedigen.		
Diertherapie zorgt voor talrijke weldaden met name voor de fysieke capaciteiten, op persoonlijk vlak en op het dierenwelzijn. Op fysiek vlak zorgen de interventies met bijstand van het dier voor een inwerking op de psychomotoriek, het beheer van de fysieke kracht, de ademcapaciteit en de aandachts- en geheugencapaciteit.		

Diertherapie zorgt eveneens voor het echt werken aan vertrouwen en zelfbevestiging evenals voor de persoonlijke zelfstandigheid via de communicatie. ¹³		
Diertherapie leert eveneens over de zorgen die aan het betrokken dier toegediend moeten worden. Paarden en honden zijn de dieren die het vaakst gebruikt worden bij deze alternatieve therapieën. Het dierenwelzijn, dat in de kern van deze activiteit staat, zorgt ervoor dat de mens zich opnieuw concentreert op de gedeelde relatie met dier en natuur. Er ontstaat dan een respectvolle relatie tussen het dier en de mens, die deze laatste sensibiliseert voor de problematiek van het dierenwelzijn door de angst voor het onbekende of miskende dier weg te nemen (bv. Preventie van beten) en door hem, expliciet en impliciet, te informeren over de gevoeligheid van deze wezens en de persoonlijkheid die aan elk van hen eigen is.		
Deze uitnodiging tot diertherapie, een activiteit die zowel intern als extern georganiseerd kan worden, biedt het kind maar eveneens de ouder een opening naar de cultuur, de groene ruimten en de relaties met de dieren waarmee ze misschien niet dagelijks kunnen omgaan.		

¹³ ACHEROY C., La Médiation Animale avec les Enfants, Centre d'expertise et de ressources pour l'enfance asbl, mei 2021, p.2.

Diertherapie kan individueel of collectief (in kleine groepen) gebeuren. Collectieve sessies kunnen ook een middel zijn om banden te smeden, niet alleen tussen mensen en dieren maar eveneens tussen kinderen of volwassenen die eraan deelnemen waarbij er een nieuwe sociale cirkel ontstaan die positief is voor deze mensen van wie sommigen geïsoleerd zijn.		
Het is dan ook nuttig om dit type activiteiten te bevorderen die banden smeden tussen dieren en mensen terwijl ze sensibiliseren voor de behoeften van de hond. Deze acties kunnen op termijn een positieve invloed hebben op de opvoeding van de hond en de preventie van beten. De omkadering van deze activiteit zorgt, net zoals voor hondenuitlaters, voor het verzekeren van een voldoende competentie-niveau voor mensen die met honden omgaan en voor het verzekeren dat de activiteit verloopt in een kader dat het dierenwelzijn respecteert.		
Sommige instellingen hebben een hond voor emotionele ondersteuning om mensen in nood te helpen. Sommige politiebureaus hebben aldus een hond in dienst om slachtoffers tijdens het juridische proces te ondersteunen en te begeleiden. Door de steun die de hond op psychologisch vlak (stress, angst, agressie, depressie,...) en op fysiologisch vlak (verlaging van de bloeddruk en van de frequentie van de hartslag,...) biedt, fungeert de hond eveneens als facilitator tussen de politieagent en het slachtoffer, waardoor een meer ontspannen relatie ontstaat.		

Deze honden kunnen ook aanwezig zijn in rusthuizen, scholen en centra voor geestelijke gezondheidszorg om een vriendelijke aanwezigheid te bieden.		
Deze initiatieven herinneren ons eraan dat de relatie die de mens en de hond verenigt, vele facetten telt en dat elke partij aan de andere partij vreugde, troost en dagelijkse ondersteuning kan bieden. We moeten deze relatie blijven onderzoeken in een context waarbinnen het dier en de begeleide personen respectvol behandeld worden.		
CONCLUSIE Als drager van sociale banden, versterker van fysieke activiteiten en trouwe vriend van de mens heeft de hond dus een belangrijke plaats veroverd in het hart van talrijke Brusselaars. Zijn populariteit bij de Brusselaars betekent evenwel niet dat zijn behoeften systematisch gerespecteerd worden. Bovendien brengt de aanwezigheid van honden in de stad ook problemen met zich mee die aangepakt moeten worden: uitwerpselen, concurrentie met andere functies in de beperkte stedelijke ruimte, schade aan flora en fauna, enz. Zoals blijkt uit deze strategie, is er nog veel ruimte voor verbetering als we honden harmonieus in de stad willen integreren.		

De strategie bevat duidelijke doelstellingen die er niet alleen op gericht zijn om het publiek te blijven informeren over de verplichtingen op het gebied van dierenwelzijn die al van kracht zijn, maar ook om door te gaan met het ontwikkelen van wetgeving en beleid die de bescherming en het welzijn van honden garanderen. De burgermaatschappij en publieke actoren hebben een belangrijke rol te spelen in het creëren van een stedelijke omgeving waarin de plaats van honden wordt erkend en gewaardeerd.		
De plaats die aan honden wordt gegeven, moet rekening houden met de belangen van andere gebruikers van de openbare ruimte die door hun aanwezigheid kunnen worden getroffen. Toekomstige maatregelen zullen rekening houden met de legitieme bezorgdheid van andere partijen, in het bijzonder bij de ontwikkeling van ruimten die speciaal bedoeld zijn om aan de behoeften van honden te voldoen.		
Het bewust maken van hondeneigenaren rond de opvoeding die ze hun honden geven, zijn ook essentiële elementen in het bevorderen van de integratie van honden en hun harmonieuze samenleving met andere gebruikers. Het schoonhouden van de openbare ruimte, waar honden een impact op kunnen hebben, is een essentieel element om een schone en aangename leefomgeving voor iedereen te garanderen.		

Het beheersen van hondenagressie moet ook een belangrijk aandachtspunt worden om de openbare veiligheid te waarborgen. Door een effectief beleid op te stellen om agressief gedrag te herkennen en aan te pakken, kan de overheid het risico op incidenten verkleinen en een veilige en uitnodigende stedelijke omgeving voor iedereen bevorderen.		
Ten slotte is het van cruciaal belang om de positieve band tussen mens en dier te beschermen en te bevorderen en assistentiehonden gepast te verwelkomen in de openbare ruimte. Door het publiek bewust te maken van het belang van deze dieren voor mensen met een handicap en van de voordelen die honden kunnen hebben voor geïsoleerde mensen, kinderen en anderen in moeilijkheden, kunnen overheden een meer inclusieve en ondersteunende samenleving bevorderen.		
Ter conclusie zal het rekening houden met de behoeften van de honden en van hun verantwoordelijken door de overheid in de verschillende beleidsvormen die ze voert in het Gewest een niet verwaarloosbaar voordeel vormen om het dierenwelzijn te verbeteren en de problemen van het samenleven, de veiligheid en de openbare netheid op te lossen.		
	Een aantal onderwerpen worden in deze strategie niet besproken, terwijl dit volgens de Raad wel interessant zou zijn en kan bijdragen aan een beter welzijn van honden en/of hun betere integratie in de hedendaagse maatschappij.	

	Een eerste dergelijk onderwerp is het meenemen van honden op de werkvloer. Uit een enquête uitgevoerd door IPSOS (voor GAIA, in 2021) bleek immers dat heel wat Brusselse ondernemingen zouden gemotiveerd worden door een duidelijk kader om honden op het werk in overweging te nemen. De Raad is akkoord dat het goed zou zijn om duidelijkheid te scheppen in voorwaarden en in de verantwoordelijkheden in termen van netheid, maar vooral het welzijn van de hond op de werkplek, zonder dat werkgevers verplicht worden om dit toe te laten of dat er hierdoor een risico zou ontstaan voor de gezondheid, de veiligheid en het comfort van andere werknemers. Als tweede ontbrekende onderwerp is er het meenemen van honden op het openbaar vervoer: bv. is er een kader of bewustmaking nodig i.v.m. hoe dit best wordt gedaan op een diervriendelijke manier die ook rekening houdt met andere gebruikers, ... ?	
--	--	--